

Brottsförebyggande åtgärdsplan 2024.

Lägesbild kring brott och otrygghet i Örebro
kommun, orsaksanalys samt åtgärdsplan

Beslutad av Kommunstyrelsens utskott för trygghet, den 27 augusti 2024, § XX

Dokumentansvarig på politisk nivå: Kommunstyrelsens utskott för trygghet

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Therese Beme

Sammanfattning

Den första juli år 2023 trädde lag (2023:196) om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet i kraft. Lagen innefattar att en kommunövergripande åtgärdsplan ska upprättas. Åtgärdsplanen ska baseras utifrån en lägesbild innehållandes en kartläggning av brottslighetens omfattning och dess konsekvenser samt en orsaksanalys utifrån lägesbilden. Åtgärdsplanen riktar sig främst till de som leder, planerar och beslutar om åtgärder inom det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet för kommunens förvaltningar.

Lägesbild 2023

Den samlade lägesbilden för 2023 visar att Örebro kommun har två områden på Polismyndighetens lista över utsatta områden, se definition i bilaga 1. Vivalla klassas som ett särskilt utsatt område och Varberga- Oxhagen som ett riskområde. Brickebacken är också med i Polismyndighetens bedömning då det riskerar att utvecklas till ett utsatt område om utvecklingen fortsätter i negativ riktning. Enligt Polismyndighetens kartläggning finns det ungefär 400 aktiva aktörer i den kriminella miljön, i dessa områden. Nationellt och regionalt har det grova och dödliga våldet inom kriminella grupper ökat sedan år 2020. Det grova och dödliga våldet har även drabbat Örebro under den perioden. Aktiva kriminella aktörer i dessa grupper bor och verkar till största del i de områden som klassas som utsatta. De kriminella aktörerna i Örebro har även kopplingar till kriminella nätverk och grova våldsbrott i andra delar av Sverige. Antalet anmälningar om våld mot tjänsteman, vapenbrott, brott mot knivlagen, personrån och misshandel har minskat de tre senaste åren. Misshandel sker i något större utsträckning mot män, utomhus av någon som är obekant med den våldsutsatte. Även bland personrån sker majoriteten utomhus. Polisanmälningar om olaga hot och ofredanden har däremot ökat med två procent de tre senaste åren. Även antalet rapporterade otrygghetsskapande händelser som rapporterats in till Embrace¹ har minskat. Däremot har rapporter där inrapportörer² i Embrace, uppgett att de blivit utsatta för våld eller hotfullt beteende ökat. Flest rapporterade händelser under 2023 var i de centrala delarna av kommunen och Örebro stad.

Polismyndigheten och Örebro kommun genomförde i samarbete med Örebro universitet en trygghetsmätning bland invånarna i kommunen under våren 2023. I trygghetsmätningen uppgav respondenterna i partnerskapsområdena Baronbackarna, Brickebacken, Oxhagen, Varberga och Vivalla den högsta rapporterade otryggheten samt i högre utsträckning en rädsla för en eller flera personer i sitt bostadsområde. De upplevde även en lägre sammanhållning och respondenterna trodde i lägre utsträckning att en annan boende skulle agera om det var slagsmål utanför hemmet. Baronbackarna och Vivalla var de områden där flest avstätt från att åka kommunalt till följd av rädsla för att bli hotad, ofredad eller utsatt för våld. Det går däremot på kommunövergripande nivå att se en minskning i antalet rapporterade otrygghetsskapande samlingar, både inom- och utomhus.

Ett arbete pågår med att färdigställa lägesbilden inom "Brottsutveckling bland barn och unga", inom ramen för KOMPASS (kommunal planering för ett systematiskt brottsförebyggande arbete). Det som urskilts hittills är att kommunala verksamheter ser en ökning inom området psykiskt våld (verbala kränkningar, kontroll och hot), vilket

¹ Systemstöd sedan 2016 där medarbetare inom Örebro kommun och Örebro Bostäder AB samt utvalda externa aktörer kan rapportera in otrygghetsskapande händelse.

² Medarbetare inom Örebro kommun eller Örebro Bostäder AB samt väktare och ordningsvakter som arbetar på uppdrag för Örebro kommun, som genomgått en utbildning i rapportering i rapporteringssystemet Embrace.

även är den kategori som verksamheterna i högst utsträckning upplever sig möta. Upplevelsen är att språkbruket blivit värre, där kränkningar och glorifiering av kriminalitet förekommer. Gällande fysiskt våld (till exempel slag, sparkar och stryptag) så svarar majoriteten att det är oförändrat över tid, men ett problem. Av de som inte anser att det är oförändrat är det fler som upplever att det har ökat snarare än minskat. En ökning bland flickor uppges av respondenter från Förskole- och grundskoleförvaltningen. Intervjuade poliser uppger att det grova våldet ökat och inslag av psykiskt våld förekommer i samband med fysiskt våld, då det fysiska våldet dokumenteras och sprids över sociala medier. Exponering av närområdets kriminalitet eller utsatthet i form av drogförsäljning och drogpåverkade personer, skjutningar, grova våldsbrott i närområdet, tecken eller uttryck för kriminell verksamhet som personer som går i skyddsväst nämns av flera verksamheter som förekommande. Äldre ungdomar, ibland syskon eller före detta elever är i närområdet runt skolan och fritidsverksamheten för att ta kontakt och rekrytera yngre. Nästan alla ansåg att kriminellt umgänge eller kriminalitet i närmiljön har varit oförändrad över tid eller ökat.

Narkotikahandel är en inkörsport till kriminalitet och konflikter kring narkotikahandel driver nationellt sett en stor del av den organiserade brottsligheten och det dödliga våldet. Handel med narkotika är också en central inkomstkälla för många kriminella aktörer. Kokain och amfetamin har enligt avloppsmätningarna i Örebro kommun nästan fyrdubblats de sju senaste åren. Cannabis har däremot nästan halverats under samma tid, men är den vanligaste drogen. Ingen ökning av bruk kan ses hos ungdomar under samma tidsperiod. Antalet anmälda narkotikabrott och inrapporterade händelser i Embrace som är narkotika- eller missbruksrelaterat har ökat. I trygghetsmätningen uppger flest invånare problem med narkotikaförsäljning i partnerskapsområdena, Markbacken/Rosta, Rynninge/Grenadjärstaden och de centrala delarna av staden.

En utmaning för Örebro kommun är välfärdsbrott, bedrägerier och oseriösa aktörer. Dessa typer av brott kan finansiera organiserad brottslighet. I Örebro kommun har en minskning skett i antal anmälningar om bidragsbrott mot kommunen under de senaste tre åren. Även anmälningarna om bedrägeri har minskat, vilket går emot nationella siffror. En ökning kan däremot ses av bedrägerier med social manipulation³. Örebro län ligger även som nummer två på svensk handels trygghetsbarometer i listan bland medlemsföretagen när det kommer till deras rapporterade utsatthet för bedrägeri eller bedrägeriförsök.

Finansiering till våldsbejakande miljöer bedöms av Säkerhetspolisen till viss del också utgöras av de kriminella grupperingarna som står för det grova och dödliga våldet. Händelseutveckling i Sverige och i omvärlden påverkar både våldsbejakande extremism och främmande makters säkerhetshotande verksamhet. Under de senaste åren har koranbränningar samt LVU⁴-kampanjer bedrivits både lokalt och nationellt. Polisens utredning om händelserna i Sveaparken fortgår och över 134 personer har hittills dömts varav merparten är boende i Örebro.

Siffror från 2016 visade att 33 procent av invånarna blivit utsatta för någon form av våld i nära relation någon gång under sin livstid, där kvinnor i en större utsträckning uppgett att de blivit utsatta. Ungefär 230 vuxna personer har aktualiserats årligen hos socialnämnden på grund av våld i nära relation. Med ett fåtal undantag är det kvinnor som sökt stöd eller skydd. Siffror för 2023 visar att elva procent av tjejerna och en procent av killarna i årskurs 2 på gymnasiet i ordinarie skola blivit utsatt för en sexuell

³ Metoder för att lura personer till att utföra olika handlingar, oftast för att komma åt pengar.

⁴ LVU är en förkortning för Lagen 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

handling mot sin vilja (behöver ej varit i nära relation) under det senaste året. I anpassad skola var siffrorna 26 procent av tjejerna och 16 procent av killarna.

Tillgrepp mot verksamhet har minskat och det är inbrott i butik som står för minskningen. I Svensk Handels trygghetsbarometer låg Örebro län på tredje plats bland medlemsföretagen när det kommer till deras rapporterade utsatthet för stöld, ringa stöld, hot eller våld i samband med stöld eller inbrott.

Angående tillgreppsbrott mot privatpersoner har en ökning skett sedan 2021 och då främst stöld genom inbrott i källare och vind. Samtidigt uppgav fyra av tio respondenter i trygghetsmätningen en oro för att få inbrott i sin bostad. Varannan respondent uppgav en oro över att utsättas för inbrott i förråd, källare, vind eller garage eller att bli bestulen eller utsättas för skadegörelse på sitt fordon, inklusive sin cykel. Tillgrepp av fordon har ökat och främst av ej motordrivet fordon, såsom elsparkcykel och cykel. Cykelstölder är det främst förekommande tillgreppsbrottet av fordon. Anmälningar om skadegörelse har minskat med 22 procent sedan 2021. Främst rapporteras skadegörelser mot skolor i form av glaskross.

Åtgärder för 2024

Under år 2024 och 2025 ska en adekvat struktur och modell för Örebro kommuns brottsförebyggande arbete utformas och implementeras. En struktur och systematik som möjliggör processen med att forma en kommunövergripande lägesbild och åtgärdsplan. En modell för kommunens förvaltningar att gemensamt driva och utveckla ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete⁵ inom såväl situationell⁶ och trygghetsskapande som socialpreventivt⁷ arbete. En förankringsprocess för att ta beslut i aktuella förvaltningar samt för de rikttningsbeslut som ska tas av politikens beredningsprocess kommer inkluderas i strukturen/modellen. Modellen innefattar även det strategiska råd som enligt lag 2023:196 ska finnas, men möjliggör även för implementeringen av samverkansforum mellan förvaltningarna gällande brottsförebyggande frågor.

Därutöver planeras följande åtgärder att vidtas under åren 2024 och 2025:

- Skriva samverkansöverenskommelser med relevanta externa aktörer.
- Utökad samverkan med Örebro universitet för att än mer evidensbasera och kompetenshöja kommunens verksamheter inom social och situationell brottsprevention samt trygghetsskapande arbete med utgångspunkt i den framtagna lägesbilden.
- Kompetensutbildning i risk- och skyddsfaktorer för kriminalitet kommer erbjudas till Förskole- och grundskoleförvaltningen, Gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen samt Socialförvaltningen.
- SSPF⁸ implementeras och två samordnare anställs.
- En narkotikasamordnare anställs och arbetar med insatser mot narkotikahantering på offentliga plats.
- En brottsförebyggande analytiker anställs.

---

⁵ Innebär att arbetet grundar sig på kunskap om brott och otrygghet. Arbetet utgår från analys av möjliga bakomliggande orsaker och åtgärderna är, så långt det är möjligt, beprövade och/eller utvärderade. Inom ramen för kunskapsbaserat arbete ingår därmed återkommande revidering av åtgärder utifrån uppföljning och utvärdering.

⁶ Arbete som handlar om att förhindra och försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott uppstår.

⁷ Arbete som riktas mot individer och grupper som riskerar att utveckla kriminalitet.

⁸ SSPF innebär en samverkan mellan Socialtjänsten, skolan, polisen och fritid mot ungdomar som har ett drogmissbruk och/eller är i kriminalitet.

- En samordnare mot välfärdsbrott anställs och möjliggör metodutveckling av välfärdskommisionen.
- Partnerskap Örebro etableras och förankras efter en ny struktur sedan omorganisationen i samtliga partnerskapsområden.
- Öka antalet medarbetare som rapporterar in otrygghetskapande händelser.
- Möjliggöra för fler förvaltningar att delta i de nationella forum som Center mot Våldsbejakande extremism⁹ erbjuder, för att öka och bredda kunskapen om förebyggande arbete mot extremism.
- Överföra data om otrygghetskapande händelser till Internkarta för att öka tillgängligheten av informationen till ny- och ombyggnationer.
- Utveckla samordningen och genomföra evidensbaserad kunskapsutveckling inom våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck samt fördjupa arbetet med förankring av riktade åtgärder till exempelvis våldsutövare och våldsutsatta.
- Utöka ordningsvakternas närvaro under sena fredags- och lördagskvällar i centrala Örebro.
- Branschorganisationen fastighetsägarna bjuds med i ÖreBRÅ¹⁰, för att öka samverkan med privata fastighetsägare.

Utöver ovanstående åtgärder för 2024 fortgår redan etablerat arbete, till exempel med att:

- Arbeta för trygga evenemang.
- Utbilda ny personal i relevanta förvaltningar i hot- och våld med inslag av PDV¹¹.
- Rikta formell social kontroll i form av exempelvis väktare, polis, fältare till platser som är brottsutsatta eller upplevs otrygga utifrån EST¹², exempelvis skolor under våren och tidig höst när skadegörelserna statistiskt ökar.
- Etablera Råd och stöd i Vivalla som ökar möjligheten att nå ut med stödjande insatser och korrekt information och som därigenom kan minska effekterna av desinformationskampanjen kring LVU¹³.
- Stödja Polismyndigheten i uppbyggnaden av polisens trygghetskameror och upphandla ramavtal för kommunala kameror.
- Arbeta med tillsyner kring exempelvis spårbarheten av livsmedel, illegal avfallshandling och tillstånd av alkoholförsäljning. Delta i utbildning av poliser i ansvarfull alkoholserving.
- Arbeta med Gruppvåldsintervention, GVI.
- Fortsätta arbetet och samverka kring brott och otrygghetskapande händelser på Kulturkvarteret samt fortsätta med stationära ordningsvakter under de kallare månaderna.
- Sätta upp och byta ut cykelställ till ställd där fastlåsning av cykelramen är möjlig.

⁹ Center mot våldsbejakande extremism, ett center vid Brottsförebyggande rådet (BRÅ), som leds av en chef utsedd av regeringen.

¹⁰ ÖreBRÅ är Örebros brottsförebyggande råd.

¹¹ Pågående dödligt våld (i publik miljö).

¹² EST står för Effektiv Samordning för Trygghet och är ett samarbete mellan Örebro kommun, Polismyndigheten och det kommunala bostadsbolaget Örebro Bostäder AB där kort- och långsiktiga åtgärder sätts in utifrån en delad lägesbild.

¹³ LVU är en förkortning för Lagen 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Utmaningar framåt:

- I ett mer långsiktigt perspektiv behöver den urbana strukturen planeras och byggas med ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv, såsom aktivering av platser och belysning. Ny- och ombyggnationer behöver även innefatta att minska socioekonomiska ojämlikheter mellan bostadsområden.
- Att ha ett kommunövergripande brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete utifrån rådande lägesbild på kort och på lång sikt.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	9
Lägesbild 2021–2023	10
Utsatta områden	10
<i>Polisens öppna version av områdesdokument</i>	12
Hot och våld	14
Brottsutveckling bland barn och unga	15
Våldsbejakande extremism	17
Välfärdsbrott, bedrägerier och oseriösa aktörer	18
Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution samt människohandel för sexuella ändamål	19
Narkotika	20
Skadegörelse	21
Tillgreppsbrott	22
Otrygghetsskapande händelser, otrygghet och oro för brott	23
<i>Otrygghetsskapande händelser</i>	23
<i>Otrygghet och oro för brott</i>	23
Brottsförebyggande perspektiv och livsvillkor	25
Socialt perspektiv	25
Situationellt perspektiv	25
Trygghetsperspektiv	26
Livsvillkor	27
<i>Ekonomisk standard</i>	28
<i>Barn och unga</i>	28
<i>Trångboddhet</i>	29
<i>Invandrarskap / utländsk bakgrund</i>	30
<i>Utbildningsnivå / Sysselsättning</i>	30
Orsaksanalys och åtgärdsplan 2024	31
Utsatta områden	31
Hot och våld	32
Brottsutveckling bland barn och unga	34
Våldsbejakande extremism	35
Välfärdsbrott, bedrägerier och oseriösa aktörer	36
Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution samt människohandel för sexuella ändamål	36
Narkotika	37
Skadegörelse	37
Tillgreppsbrott	38
Otrygghetsskapande händelser, otrygghet och oro för brott	39
Referenser	40
Bilaga 1 - Polisens definition av utsatta område	44
Bilaga 2 - Förteckning av inkluderade brottskategorier	45
Bilaga 3 - Karta över RegSO områden	46

Inledning

Örebro kommun har en brottsförebyggande och trygghetsfrämjande strategi (Örebro kommun, 2021) som gäller för perioden 2021–2026. I strategin framgår det att Örebro kommuns målsättning med det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet ska utgå från ett kunskapsbaserat arbetssätt, det ska omfatta och utveckla det socialpreventiva och situationellt förebyggande perspektivet samt att det ska ske i samverkan både internt och externt. Den första juli år 2023 trädde lag (2023:196) om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet i kraft. Lagen innefattar att en kommunövergripande åtgärdsplan ska upprättas. Åtgärdsplanen ska baseras utifrån en lägesbild innehållandes en kartläggning av brottslighetens omfattning och dess konsekvenser samt en orsaksanalys utifrån lägesbilden. Lägesbilden ska också innehålla annan information av betydelse för sammanhanget. En kommunövergripande och kunskapsbaserad åtgärdsplan presenteras i denna handlingsplan med de åtgärder och insatser som enligt forskning och beprövad erfarenhet visats ge störst effekt på den brottslighet som kartlagts.

I lägesbilden redovisas samlade kartläggningsdata om brott och otrygghet i Örebro kommun. Den baseras på begärt underlag om de områden som Polismyndigheten definierar som utsatta, rapportering om otrygghetsskapande händelser från systemstödet Embrace, trygghetsundersökningar samt kartläggning inom ramen för projektet KOMPASS och annan information om brott och otrygghet som finns inom kommunen eller hos andra öppna källor, såsom Statistikmyndigheten SCB, Säkerhetspolisen och Region Örebro län. Brottstatistiken hämtas om polisanmälda brott från Brottsförebyggande rådet. Siffrorna kring polisanmälda brott för 2023 är preliminära vid uthämtningen. Lägesbilden och åtgärdsplanen är en analys av de brottstyper som bedöms ha betydelse för den utveckling som skett under de senaste åren. För att få med en viss förändring över tid har ett uttag av brottstatistik genomförts för de senaste tre åren (2021–2023), se bilaga 2 för förteckning över vilka brottskategorier som inkluderats.

Åtgärdsplanen är sammanställd av Örebro kommuns säkerhetsavdelning och har därefter förankrats i kommunens samtliga förvaltningar. Åtgärdsplanen riktar sig främst till de som leder, planerar och beslutar om åtgärder inom det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet för kommunens förvaltningar. Den riktar sig även till berörda chefer samt de som leder och samordnar det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet lokalt vid Polismyndigheten men även till andra samverkande verksamheter, exempelvis allmännyttans bostadsbolag.

Lägesbild 2021–2023

Nedan presenteras först en öppen version av Polismyndighetens bedömning av de områden som Polismyndigheten har bedömt som utsatta, följt av våldsutvecklingen i kriminella miljöer. Därefter beskrivs brottsutvecklingen bland barn och unga. Sedan beskrivs lägesbilden över våldsbejakande extremism följt av välfärdsbrottens, bedrägerierna och oseriösa aktörers påverkan. Därefter presenteras lägesbilden över våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution samt människohandel för sexuella ändamål. Sedan beskrivs situationen kring hot och våld följt av en lägesbild över narkotika. Därpå redovisas skadegörelse, följt av tillgreppsbrott för att avslutas med en överblick över otrygghetsskapande händelser, otrygghet och oro för brott.

Utsatta områden

På alla lokalpolisområden inom Polismyndigheten sker ett återkommande arbete som syftar till att ta fram underlag till lokala lägesbilder rörande kriminell påverkan på lokalsamhällen. Det är uppgifter från denna inhämtning som är underlaget till bedömningen av utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden, se bilaga 1 för definitionsförklaring. Det är fem olika delar som bedöms i arbetet. Första delen är stadiemodellen, där en lägesbild visar om lokalpolisområdet har problem (Polismyndigheten, 2023a). I lokalpolisområde Örebro där Örebro och Lekebergs kommun ingår ligger Örebro kommun på nivå 4 på en skala mellan 1–4. Det innebär inte att hela kommunen befinner sig i stadie 4, utan problematiken skiljer sig i olika angränsade geografiska områden. Det som bedöms ligga högt är bland annat narkotika, kriminella konflikter, påverkan på boende, riskfaktorer/normbrytande beteenden, riskgrupper och tystnadskulturer.

Kriminell påverkan, påverkan på näringsidkare, skola- och fritidsverksamhet, samt otrygghet bedöms ligga på en lägre nivå (Polismyndigheten, u.å.a).

Andra delen är vilka problemen är, vilka beskrivs i varje område för sig nedan i *Polisen öppna version av områdesdokument*. Den tredje delen besvarar vilka som står för problemen (Polismyndigheten, 2023a). Den tredje delen kallas för cylindermodellen.

Lokalpolisområdena tillämpar modellen genom att identifiera vilka kriminella aktörer som utövar påverkan i området och i vilken aktörskategori de kan placeras i. Cylindermodellen innehåller fyra aktörskategorier som kopplas till ett avgränsat geografiskt område (oftast bostadsområde). Dessa kategorier har en stark gemensam förankring i boendemiljön och samverkar i brott såväl horisontellt (mellan jämnåriga) som lodrätt (mellan äldre och yngre). Dessa benämns A-, B-, C- och D-aktörer (Polismyndigheten, u.å.a).

A-aktör är en äldre kriminell med förankring i boendemiljön som har en strategisk förmåga. Personen har en låg exponering i boendemiljön, som är en möjliggörare för tillgång och efterfrågan och har intressen i den kriminella marknaden och påverkar nätverket.

B-aktör är en kriminell person som hanterar och bevakar kriminella intressen i området. Personen har ett högt risktagande, ses som ”doers”, bevakar/hanterar kriminella intressen. Står för skjutningar, sprängningar, narkotikaförsäljning, våldsbrott och vinningsbrott (utpressning, stölder, rån).

C-aktör är en utåtagerande person som utvecklat problembeteenden och kopierar de äldres kriminella normer och beteenden. De är behjälpliga till de kriminella genom att hålla uppsikt och utföra tjänster. De agerar kollektivt i boendemiljön, som anammar revirbeteenden och kan begå stenkastning och/eller fritagningar. Står för bötning, hot och våld. Är ofta yngre.

D-aktör är en person i riskgrupp i boendemiljön som har börjat utveckla ett normbrytande beteende och som har en hög exponering i bostadsmiljön. Vistas oftast på samma platser som de kriminella och kan begå skadegörelser, bränder och tillgreppsbrott.

(Polismyndigheten, 2021; 2023a)

Värt att ha med sig när det gäller cylindermodellen är att Lokalpolisområde Örebro inte har genomfört inhämtning för samtliga delar av Örebro kommun utan för de områden som benämns som partnerskapsområden. Cylindermodellen baseras på lokal kunskap och därför kan resultatet variera. Vidare är det värt att ha med sig att antal cylinderaktörer är en ögonblicksbild, det kan förändras över tid. Nedan är kommunövergripande ungefärliga siffror på cylinderaktörer i Örebro kommun (Polismyndigheten, u.å.a):

A: ett tjugotal personer

B: något under 200 personer

C: något under 100 personer

D: ett femtiotal personer

Polismyndigheten ser ingen direkt skillnad i rekrytering av ungdomar mellan områdena utan det sker i samtliga partnerskapsområden. Under de senaste åren har polisen identifierat fler ungdomar i C och D kategorin. Som lägesbilden ser ut i nuläget kommer polisen ha med än fler ungdomar vid nästa inhämtning (Polismyndigheten, u.å.a).

Fjärde delen är var problemen finns och den femte delen är hur området påverkas av problemen (Polismyndigheten, 2023a). Utifrån dessa lägesbilder kan områden delas in i utsatt område, riskområde eller särskilt utsatt område. Vivalla är utifrån lägesbilderna ett särskilt utsatt område och Varberga- Oxhagen är ett riskområde (Polismyndigheten, 2023b).

Den absoluta merparten av rekryteringsbasen till den organiserade brottsligheten finns enligt Polismyndigheten (Regeringen, 2023) bland barn och unga i utsatta områden. Att barn och unga exponeras för kriminella beteenden i sin vardag och närmiljö ökar risken för att de ska utveckla normbrytande beteenden och själva bli delaktiga i kriminalitet. Exponeringen är särskilt påtaglig i utsatta områden, där närvaron av organiserad brottslighet är hög. Förekomsten av sämre livsvillkor¹⁴, svaga skolresultat, trångboddhet¹⁵ och stora barnkullar i dessa områden innebär ytterligare en förhöjd risk på individnivå, och samtidigt en ökad belastning på vissa samhällsviktiga skyddsfunktioner såsom socialtjänst och skola. Det blir en ond spiral där brottsligheten i utsatta områden skapar en grogrund för ytterligare brottslighet och ansträngda samhällsfunktioner, som bidrar till en normalisering av kriminalitet och annat normbrytande beteende

---

¹⁴ Avser förhållanden som individer, familjer eller samhällen lever i och grundar sig i exempelvis bostadsförhållanden, utbildningsmöjligheter, arbetssituation och socioekonomisk status.

¹⁵ Ett hushåll anses vara trångbott om det inte har sovrum utöver vardagsrum och kök eller kokvrå. Ensamstående utan barn anses inte vara trångbodda. Barn upp till elva år kan dela sovrum. Vuxna som inte är sambor ska ha eget sovrum. För de boenden där information om antal rum saknas, gäller främst småhus, används boendeyta för bedömning av trångboddhet. Har ett boende mindre än 20 kvadratmeter per person anses det vara trångbott.

Polisens öppna version av områdesdokument

Lokalpolisområdet svarar på 80 frågor i varje område polisen bedömt som utsatta samt för Brickebacken (Polismyndigheten, u.å.a). Frågorna är uppdelade i följande tre kategorier:

- Boendemiljön och trygghet: Klotter, Skadegörelse, anlagda bränder, öppen narkotikahandel.
- Kriminella strukturer och extremism: Om kriminella nätverk och strukturer och vilken typ av kriminella verksamheter. Extremism.
- Social utveckling och effekter: Om tystnadskultur, polisens möjligheter att verka i området, parallella samhällssystem och kriminella konflikter, även i offentlig miljö.

Dessa svar ligger till grund för de områdesdokument som Polismyndigheten därefter upprättar. En öppen version av områdesdokumenten hanterar svaren på frågorna om boendemiljö och trygghet. Varje område bedöms utifrån problemnivå och osäkerhetsnivå i frågan i nedanstående skalor.

Bedömningsmatris - problemnivå				
Gradering	Nivå	Frekvens	Påverkan	Effekt
1	Inget problem	Enskilt tillfälle	Ingen påverkan	Ej märkbar
2	Litet problem	Enstaka tillfällen	Liten påverkan	Märkbar
3	Problem	Flera tillfällen	Påverkan	Orsakande
4	Stort problem	Återkommande periodvis	Stor påverkan	Påtaglig
5	Mycket stort problem	Etablerad företeelse	Mycket stor påverkan	Allvarlig

Figur 1. Polismyndighetens bedömningsmatris – problemnivå. Källa: Polismyndigheten (2023b).

Bedömningsmatris - osäkerhetsnivå		
Gradering	Nivå	Beskrivning
1	Ingen/mycket låg osäkerhet	Polisen har egen kännedom om företeelsen, ex. genom anmälningar, rapporter, egna iakttagelser m.m.
2	Låg osäkerhet i bedömningen	Kännedom genom annan myndighet/institution/samverkanspart som har kännedom om företeelsen
3	Viss osäkerhet i bedömningen	Kännedom genom information/tips från allmänheten, och det går att verifiera information genom egna åtgärder
4	Hög osäkerhet i bedömningen	Information/tips från allmänheten som ej går att verifiera
5	Går ej att bedöma	Kunskap/kännedom om företeelsen saknas

Figur 2. Polismyndighetens bedömningsmatris – osäkerhetsnivå. Källa: Polismyndigheten (2023b).

Se varje område för bedömning av vilka problem i boendemiljön och trygghet som anses ligga på en 5:a, 4:a och 3:a. Osäkerhetsbedömningen är skriven i parenteserna efter varje problem.

Vivalla

Vivalla har enligt Polismyndigheten (Polismyndigheten, u.å.a) en total problemnivå 2,2 med en osäkerhet på 2,2 i bedömningen utifrån polisens metodstöd. Boendemiljö och trygghet uppmätte en problemnivå 3,2 med en osäkerhet på 2,1. Nedan specificeras de problem som i områdesbeskrivningen utifrån boende och miljö bedömdes som fem, fyra eller tre:

- Fem: Öppen narkotikahandel (1), tillhåll för grupper av ungdomar (1), tillhåll för kriminella (1)
- Fyra: Oro i trapphus (2), nedskräpning (1), öppen narkotikaanvändning / tillhåll för missbrukare (1), personrån (3) och konflikter som mynnar ut i hot / våld i skolmiljön eller på fritidsgården (4), förekomst av narkotika / narkotikamissbruk på skolan eller fritidsgården (4),
- Tre: Klotter / skadegörelse (2) och buskörning med mopeder (2)

Oxhagen

Oxhagen har enligt Polismyndigheten (Polismyndigheten, u.å.a) en total problemnivå 2,0 med en osäkerhet på 1,6 i bedömningen utifrån polisens metodstöd. Boendemiljö och trygghet uppmätte en problemnivå på 2,0 med en osäkerhet på 1,6. Nedan specificeras de problem som i områdesbeskrivningen utifrån boende och miljö bedömdes som fem, fyra eller tre:

- Fem: Öppen narkotikahandel (1).
- Fyra: Tillhåll för grupper av ungdomar (1), tillhåll för kriminella (1).
- Tre: Oro i trapphus (1) och öppen narkotikaanvändning / tillhåll för missbrukare (1).

Varberga

Varberga har enligt Polismyndigheten (Polismyndigheten, u.å.a) en total problemnivå 1,9 med en osäkerhet på 1,6 i bedömningen utifrån polisens metodstöd. Boendemiljö och trygghet uppmätte en problemnivå på 2,1 med en osäkerhet på 1,3. Nedan specificeras de problem som i områdesbeskrivningen utifrån boende och miljö bedömdes som fem, fyra eller tre:

- Fem: Inga.
- Fyra: Oro i trapphus (1)
- Tre: Inbrott / inbrottsförsök i hemmet / förråd (1), klotter / skadegörelse (1), öppen narkotikahandel (1), öppen narkotikaanvändning / tillhåll för missbrukare (1), tillhåll för grupper av ungdomar (1) och tillhåll för kriminella (1).

Brickebacken

Brickebacken har enligt Polismyndigheten (Polismyndigheten, u.å.a) en total problemnivå 1,8 med en osäkerhet på 1,5 i bedömningen utifrån polisens metodstöd. Boendemiljö och trygghet uppmätte en problemnivå på 2,1 med en osäkerhet på 1,3. Nedan specificeras de problem som i områdesbeskrivningen utifrån boende och miljö bedömdes som fem, fyra eller tre:

- Fem: öppen narkotikahandel (1), öppen narkotikaanvändning / tillhåll för missbrukare (1), tillhåll för grupper av ungdomar (1), tillhåll för kriminella (1).
- Fyra: Inga.
- Tre: Inga.

Hot och våld

Nationellt och regionalt har det grova och dödliga våldet inom kriminella grupper ökat sedan år 2020 (Polismyndigheten, u.å.b). Det grova och dödliga våldet har även drabbat Örebro under den perioden. Aktiva kriminella aktörer i dessa grupper bor och verkar till största del i de områden som klassas som utsatta, de kriminella aktörerna i Örebro har även kopplingar till kriminella nätverk och grova våldsbrott i andra delar av Sverige (Steger, 2023).

I oktober 2021 påbörjades ett arbete utifrån strategin med gruppvåldsintervention (GVI) i Örebro kommun i samarbete med ett flertal andra myndigheter. GVI-kuratorer vid Stödgruppen vid Individ- och familjeomsorgen har från start samlat individbaserade data gällande kontakter med personer kartlagda inom ramen för GVI-arbetet, samt data om personliga förhållanden och insatsens innehåll rörande personer som givits stöd. I oktober 2022 klev arbetet in i en aktiv fas och fram till oktober 2023 hade 76 individer kontaktats via Call-in eller custom notifications (Örebro kommun, 2024a). Under 2023 mötte socialtjänsten 21 individer som ville lämna ett kriminellt liv (Berg, M., personlig kommunikation, 2024-03-22). Sedan 2019 har ett 20-tal individer definierats som avhoppare¹⁶ av Polismyndigheten och fått det stöd och skydd av samhället som behövs utifrån det.

Antalet anmälda vapenbrott och brott mot knivlagen har i Örebro kommun minskat de senaste tre åren (Brottsförebyggande rådet, u.å.a). Anmälningar om brott mot vapenlagen har sjunkit från 156 år 2022 till 139 år 2023. Brott mot knivlagen har minskat med 44 procent från 334 anmälningar år 2021 till 189 år 2023. Detta kan bero på en faktisk minskning men även på en minskad kontroll från Polismyndigheten, då de ofta är egeninitierade anmälningar.¹⁷

Vad gäller lägesbilden för misshandel berör den brott exklusive våld i nära relation som redogörs i ett separat avsnitt. Det går att se (Brottsförebyggande rådet, u.å.a) att misshandelsbrotten totalt sett har en nedåtgående trend i antalet anmälda brott, även om antalet anmälningar var högre år 2023 jämfört med år 2022. Jämfört med år 2021 har antalet anmälda misshandelsbrott gått från 1167 till 1157. Under åren 2021–2023 går det att se att av de anmälda misshandelsbrotten begicks 57 procent mot män och 43 procent mot kvinnor. De anmälda misshandelsbrotten har i större utsträckning (58 procent) begåtts av personer som är bekanta med den utsatte. De har i något högre utsträckning skett inomhus (56 procent) jämfört med utomhus (44 procent). Av de anmälda misshandelsbrott som skett inomhus har de i större utsträckning begåtts av personer som är bekanta med den utsatte (73 procent) och det lika mellan könen (51 procent kvinnor och 49 procent män) bland de utsatta. Av de anmälda misshandelsbrotten som skett utomhus har de i större utsträckning begåtts av personer som är obekanta med den utsatte (60 procent) och i större utsträckning (67 procent) har de utsatta varit män.

Det går även att se en nedåtgående trend vad gäller rån mot privatpersoner (Brottsförebyggande rådet, u.å.a). Jämfört med år 2021 har antalet anmälda rån mot privatpersoner gått från 160 till 107, vilket är en tredjedels minskning. Under åren 2021–2023 har majoriteten (83 procent) av de anmälda rån mot privatperson skett utomhus. Av de anmälda brotten har 63 procent begåtts mot personer över 18 år, 22 procent mot personer under 18 år och 15 procent mot funktionsnedsatta. Rån mot privatpersoner

¹⁶ En individ som har valt att lämna organiserad brottslighet och som bedöms vara i behov av samhällets stöd och skydd för att fullfölja detta.

¹⁷ Egeninitierade anmälningar upptäcks genom att poliserna själva får en misstanke om brott och som inte initierats av någon annan utanför polisen.

under 18 år har minskat med 59 procent, rån mot privatpersoner över 18 år har minskat med 30 procent och rån mot funktionsnedsatta har minskat med 33 procent.

I Embrace, som är det system kommunen använder för rapportering av otrygghetsskapande händelser, har antalet rapporter kopplat till bråk/våld mot privatperson minskat något under åren 2021–2023. År 2021 låg antalet inkomna rapporter på 62 medan siffran för år 2023 låg på 51. Det går att se att rapporterna framför allt inkom från cityområdet, främst Kulturkvarteret (Embrace, 2024a).

Vad gäller våld mot tjänsteperson har det anmälningarna minskat med sju procent från 418 anmälningar 2021 till 387 anmälningar 2023. (Brottsförebyggande rådet, u.å.a) I Embrace (Embrace, 2024a) går det däremot att se en ökning i antalet rapporter där anställda uppgett att de blivit utsatta för våld eller hotfullt beteende under arbetspasset. Siffran steg från 21 rapporter under 2021 till 33 rapporter under 2023. Det går även att se en ökning i antalet rapporter kring anställda som känt sig otrygga under sitt arbetspass. Under åren 2021–2023 har det främst inkommit rapporter om våld, hotfullt beteende samt känsla av otrygghet under arbetspasset i cityområdet.

Jämfört med år 2021 har antalet anmälda brott (Brottsförebyggande rådet, u.å.a) gällande olaga hot och ofredande ökat med cirka två procent, då antalet anmälningar gått från 1111 till 1129. Under åren 2021–2023 var antalet anmälda brott relativt jämnt fördelat mellan män (48 procent) och kvinnor (47 procent). Resterande andel (5 procent) var anmälda brott riktade mot grupp. Majoriteten av de anmälda brotten om olaga hot och ofredanden (83 procent) begicks mot personer över 18 år. Av de anmälda brotten var 54 procent av anmälningarna olaga hot och 46 procent ofredanden. Majoriteten av de anmälda brotten om olaga hot (88 procent) var ej internetrelaterade.

Brottsutveckling bland barn och unga

Lägesbilden av brottsutveckling bland barn och unga kartläggs inom projektet KOMPASS Örebro (Örebro kommun, 2023). KOMPASS står för Kommunal planering av systematiskt socialt brottsförebyggande arbete i Örebro kommun. Projektet syftar till att fånga vilken typ av problematik som verksamheter inom kommunen möter i relation till kriminalitet och risken för att barn och unga upp till cirka 25 år hamnar i kriminalitet samt i vilken utsträckning verksamheterna möter unga och vuxna som vill lämna kriminalitet. Projektet ska även undersöka hur verksamheterna arbetar med dessa frågor samt vilka eventuella utvecklingsmöjligheter och/eller behov som finns. Målet är att verksamheterna ska kunna använda det slutgiltiga underlaget för att systematiskt utveckla och följa upp sina sociala brottsförebyggande arbetssätt, metoder och åtgärder.

Underlaget i undersökningen (Örebro kommun, 2023) kartlade fysiskt och psykiskt våld, kriminella attityder och miljöer och narkotikahantering utifrån hur ofta verksamheterna mötte problemet under det gångna året samt om problemen ökat, minskat eller var oförändrade. Lägesbilden kompletteras med statistik och gruppintervjuer med relevanta förvaltningar, Polismyndigheten Lokalpolisområdet Örebro. Projektet är i skrivande stund inte slutfört och en rapport i sin helhet med en fullständig lägesbild är under framtagande av Örebro universitet. Nuvarande lägesbild (Örebro kommun 2023) kommer därmed inte vara fullständig.

Det som framkommit i skrivande stund är att psykiskt våld, såsom verbala kränkningar, kontroll och hot är den kategori som verksamheterna i högst utsträckning upplever sig möta. Det är också det problem som flest upplever har ökat under de senaste 5 åren. Kränkningar och hot förekommer mellan barn, ungdomar och elever men även mot personal från både barn, ungdomar och vårdnadshavare. Det senare beskrivs i vissa fall

som något som riskerar att leda till att personal inte vågar göra orosanmälningar. Inom Förskole- och grundskoleförvaltningen samt Kultur- och fritidsförvaltningen uppgav ca 40 respektive 50 procent av de svarande att de mötte psykiskt våld några gånger i veckan till varje dag och att ett grovt språkbruk och kränkningar normaliserats. Antalet anmälningar där misstänkt för olaga hot r mellan 0–25 år har inte förändrats något avsevärt sedan 2019. Det gäller både där misstänkt är en kille och en tjej. I intervjuer med poliser uppgav de att inslag av kränkningar blivit vanligare och sprids över sociala medier.

Vad gäller hur ofta man möter fysiskt våld såsom till exempel slag, sparkar och stryptag svarade majoriteten att det är oförändrat (Örebro kommun, 2023). Av de som inte anser att det är oförändrat är det fler som upplever att det har ökat snarare än minskat. Detta gäller även tidigt i åldrarna. I fritextsvar från enkäten och i intervjuer med Förskole- och grundskoleförvaltningen förmedlades en bild av fysiskt våld som yttrar sig genom utåtagerande beteenden och misshandel. Vissa upplever att våldet har ökat med tiden och flickor som beskrivs bli mer och mer "synliga" när det kommer till våldsanvändning. Även de intervjuade inom Kultur- och fritidsförvaltningen lyfter våld som förekommande, delvis i anslutning till verksamheten. Statistik från Polismyndighetens misstankeregister visar att andelen misstänkta för misshandel där misstänkt är mellan 0–25 år har minskat sedan 2019. Detsamma gäller för barn och unga som misstänks för att ha begått personrån, förutom bland killar mellan 21–25 år. Även intervjuade poliser uppgav att det fysiska våldet upplevs som grövre och att hot om skjutvapen används och att fler bär vapen eller attrapper¹⁸, jämfört med tidigare användning av knivvåld. Det fysiska våldet kan även innefatta psykiskt våld då våldet filmas och delas på sociala medier. Det förekommer även förnedringsinslag.

Gällande kriminella attityder är upplevelsen att språkbruket, där kränkningar och glorifieringar förekommer, har blivit värre. På frågan i vilken utsträckning man möter individer som vill lämna kriminalitet uppger mer än hälften att de inte möter det alls. Det finns också en viss skillnad mellan förvaltningarna där Förskole- och Grundskoleförvaltningen i lägst utsträckning uppger att man möter individer som vill lämna vilket förklaras i fritextsvaren av att man snarare möter individer som är på väg in på en kriminell bana. När det gäller förändring över tid uppger majoriteten att det är oförändrat.

Narkotikahantering är den kategori som de svarande i lägst utsträckning upplever sig möta i eller i anslutning till sina verksamheter i enkätundersökningarna (Örebro kommun, 2023). Majoriteten svarar att narkotikahanteringen är oförändrad, däremot i fritextsvar och gruppintervjuer så lyfts problematiken, där det framkommer att det handlar om misstänkt narkotikahantering i anslutning till olika verksamheter, till exempel skolor, fritidsgårdar och serviceboenden, men att det saknas en systematisk dokumentation av problematiken.

Exponering av närområdets kriminalitet eller utsatthet i form av drogförsäljning och drogpåverkade personer, skjutningar, grova våldsbrott i närområdet, tecken eller uttryck för kriminell verksamhet som personer som går i skyddsväst nämns av flera verksamheter som förekommande. Äldre ungdomar, ibland syskon eller före detta elever är i närområdet runt skolan och fritidsverksamheten för att ta kontakt och rekrytera yngre. Nästan alla ansåg att kriminellt umgänge eller miljö har varit oförändrad över tid eller ökat. Poliserna delar den bilden och lyfter att de har identifierat fler ungdomar som cylinderaktörer under de senaste åren.

---

¹⁸ Föremål som är en imitation av ett annat föremål eller en varelse och som är avsett att för visst syfte ersätta detta.

Sammantaget är det viktigt att poängtera att det som beskrivs i fritextsvar och intervjuer är upplevelser förmedlade av de svarande för respektive verksamhet. Alla har inte lämnat fritextsvar och en mindre andel har deltagit på intervjuer. Det är också svårt att lyfta hur stor grupp barn och unga som det faktiskt handlar om eftersom verksamheterna har svarat på hur ofta de möter olika typer av problematik och om de upplever att det förändrats de senaste 5 åren. I intervjuer men också vissa fritextsvar lyfts explicit att det handlar om en liten grupp, även om det upplevs öka eller förekommer ofta. Tolkning av resultaten bör därför ske i relation till vad vi vet om barn och ungas brottslighet på ett generellt plan, att en betydande del begår någon gång en brottslig handling, en mindre del står för en stor del av gruppens brottslighet och enbart en liten grupp barn och unga kommer att fortsätta begå brott i vuxen ålder (Brottsförebyggande rådet, 2021a; 2024).

Våldsbejakande extremism

Terrorhotnivån i Sverige ligger kvar på en hög nivå, en fyra på den femgradiga skalan. Händelseutvecklingen i Sverige och omvärlden påverkar både våldsbejakande extremism och främmande makts säkerhetshotande verksamhet. Bilden som utmålas av Sverige som ett islamfientligt land har starkt bidragit till det ökade terrorhotet från våldsbejakande islamism. Sverige ses fortsatt som ett prioriterat mål. Hotet kommer från både ensamagerande och grupper som kan styras från aktörer utomlands. Säkerhetspolisen ser en utveckling där fler upplevs sympatisera med de våldsbejakande extremistmiljöernas ideologi eller de drivkrafter som finns i dess närhet. I takt med digitaliseringen har en stor del av den våldsbejakande extremismens aktiviteter flyttat ut på nätet. Där sker såväl radikaliserings som rekrytering (Säkerhetspolisen, u.å.).

Några händelser har påverkat lokalsamhället i hög grad och med risk att stärka en negativ utveckling. I början av 2022 uppmärksammades en påverkanskampanj i relation till den svenska socialtjänsten och Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Kampanjen innehöll information om att den svenska socialtjänsten kidnappar barn och särskilt riktar in sig på barn med utländskt påbrå och muslimsk trosuppfattning. Kampanjen har genererat i hat och hot mot svenska offentliga institutioner och enskilda socialsekreterare, samt uppmaningar till våld och terrorattentat. Det har även påvisats hur aktörer med kopplingar till radikalislamistiska miljöer – inklusive våldsbejakande sådana – har främjat samt bidragit till att sprida liknande narrativ (Ranstorp & Ahlerup, 2023). LVU¹⁹-kampanjen har en påverkan även i Örebro kommun och socialförvaltningen (Worge. M., personlig kommunikation, 2024-03-22) märker av konsekvenser av desinformationen. Vissa medborgargrupper i Örebro uttrycker en rädsla för socialtjänsten och söker inte kontakt i samma utsträckning som tidigare. Kvinnor som kommer i kontakt med kvinnohuset pratar i större utsträckning om en oro för socialtjänsten och deras myndighetsutövning. Socialförvaltningen ser även en nedgång i ansökningar om skyddat boende och socialförvaltningen har en oro kring att desinformationskampanjen kan leda till en rädsla för att anmäla vid misstanke kring missförhållanden runt ett barn.

Under 2022 beviljades koranbränningar i Örebro kommun och ett flertal motdemonstrationer hölls. Unden påskhelgen 2022 skedde en våldsutveckling vid motdemonstrationen. Hittills har 134 individer, med merparten hemmahörande i Örebro kommun, blivit dömda för bland annat sabotage mot blåljusverksamhet. (Uddling, 2024).

Konspirationsteorier och desinformation bedöms fortgå och kan sannolikt ytterligare inspirera eller förstärka en avsikt för våldsbejakande islamister i Sverige att genomföra

---

¹⁹ LVU är en förkortning för Lagen 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

terrorattentat mot västerländska, judiska eller israeliska mål under 2024. Finansiering till våldsbejakande miljöer bedöms till viss del utgöras av de kriminella grupperingarna som också står för det grova och dödliga våldet (Säkerhetspolisen, 2024).

Vitmakt-miljön finns främst i grannlän och har låg rekrytering i kommunen. Det finns inga kända aktioner eller grupperingar av den våldsbejakande autonoma miljön. Örebro kommun har haft en antal anmälningar till socialtjänst och polis gällande oro för ensamagerande ungdomar i skolmiljön under de senaste åren. Under sommaren 2023 blockerade ett tiotal aktivister infarten till en torvtäkt i länet där en av tio deltagare var från Örebro län (Bäck, 2023). I övrigt inga för kommunen kända händelser än ovan nämnda.

Välfärdsbrott, bedrägerier och oseriösa aktörer

Polismyndigheten har i samverkan med elva andra myndigheter (Arbetsförmedlingen, m.fl., 2023) tagit fram en gemensam lägesbild över den organiserade brottsligheten. År 2021 identifierade myndigheterna angrepp på utbetalande system och undandragande av skatter och avgifter. År 2023 lades det till att tydliga angrepp även finns mot regioner och kommuner. Inom organiserad brottslighet begås det alltifrån tillgreppsbrott till avancerad ekonomisk brottslighet med avancerade inslag som sträcker sig långt utanför Sveriges gränser. Den gränsöverskridande brottsligheten har över tid vidgats till att ske på en global och digital arena. Den organiserade brottsligheten är omfattande, multikriminell och mångfacetterad. Den utgör ett hot mot vårt demokratiska samhälle. En av de allvarligaste komponenterna i denna hotbild är då medarbetare inom kommunal och statlig förvaltning, politiska organ på lokal och nationell nivå samt det privata näringslivet utsätts för otillåten påverkan. Genom otillåten påverkan och infiltrering har nätverk och aktörer inom organiserad brottslighet sannolikt fått större makt och inflytande.

Anmälningarna om bedrägerier (Brottsförebyggande rådet 2024) har på nationell nivå ökat med 22 procent år 2022 till år 2023. Under 2024 anmäldes det på kommunnivå 1036 bedrägeribrott (Brottsförebyggande rådet, u.å.a), vilket är en minskning med sju procent från år 2021. Det går exempelvis att se en minskning på cirka 46 procent gällande identitetsbedrägerier och en minskning på cirka 27 procent gällande kortbedrägerier. Det går däremot att se att bedrägerier genom social manipulation har ökat med cirka 19 procent år 2023 jämfört med år 2021. Annonsbedrägerier mer än fördubblades under samma tidsperiod och har gått från 56 till 145 anmälningar. Anmälningarna om bidragsbrott mot kommunen minskat från 91 år 2021 till 33 år 2023.

Enligt Svensk Handels trygghetsbarometer ligger Örebro län som nummer två i listan bland medlemsföretagen när det kommer till deras rapporterade om utsatthet för bedrägeri eller bedrägeriförsök. Under år 2023 var det 16 procent av respondenterna som uppgav att de blivit utsatta för bedrägeri eller bedrägeriförsök (Svensk Handel, 2024), vilket är en minskning med cirka elva procent jämfört med år 2021 (Svensk Handel, 2023).

Oseriösa aktörer utnyttjar både välfärden och lågkvalificerad arbetskraft och finansierar kriminaliteten med brottsvinsterna. Enligt tf. verksamhetschef på miljöavdelningen på Örebro kommun (Hellström, K., personlig kommunikation, 2024-01-31) genomför kommunens bygg- och miljöenhet både egna och myndighetensgemensamma tillsyner mot näringsidkare. Under 2023 genomfördes 43 myndighetensgemensamma besök. Ett flertal pågående ärenden, där bygg- och miljönämnden fattat beslut om vite för att förhindra bristande spårbarhet hanterades i kommunen under 2023. Livsmedel som inte går att spåra kan vara ett tecken på att aktörer undanhåller sig kontroll, att osäkra eller återkallade livsmedel funnit sin väg ut på marknaden igen eller att livsmedel blivit stulna

och sålda igen. Inom miljöbalkens område pågår flera utredningar av ärenden där det finns misstankar om att miljöfarligt avfall bortskaffas på ett otillåtet sätt. Förutom de uppenbara riskerna för miljön och människors hälsa finns även stora pengar att tjäna på en bristande hantering. Det sätter konkurrensen ur spel och stora kostnader riskerar att hamna på samhället i ett saneringsskede.

Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution samt människohandel för sexuella ändamål

Våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål har en väldigt låg anmälningsbenägenhet vilket innebär att statistik utifrån anmälda brott inte är att anse som ett tillräckligt gott underlag för en kartläggning på lokal nivå. Vid valet av datakällor är det viktigt att beakta att den typ av metod som används i en undersökning i hög grad påverkar resultatet, vilket kan förklara att olika undersökningar ger vitt skilda resultat vad gäller våldets omfattning. För att skapa en så rättvis nulägesbild som möjligt krävs det att statistiken vägs upp av kvalitativa data (Brottsförebyggande rådet et. al., 2022).

Under 2016 genomfördes en enkätundersökning i Örebro kommun kring förekomsten av våld i nära relation hos personer mellan 18–85 år. Resultatet från undersökningen är den senaste data som finns inom Örebro som beskriver brott kopplat till våld i nära relation. Det var 33 procent av respondenterna i undersökningen (40 procent av kvinnorna och 24 procent av männen) som angav att det blivit utsatta för någon form av våld i nära relation någon gång under sin livstid. Studien visade att det i högre grad är kvinnor som blir utsatta för våld i nära relation samt att det är våldstyperna psykiskt våld, sexuellt våld och fysiskt våld som skiljer sig mest mellan kön.

Gällande våldets omfattning i Örebro så är det tydligt att brottskoder på lokal nivå inte fångar upp våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck på ett tydligt sätt. Att ta ut brottsstatistik angående brott som begått i nära relation försvåras då antalet brott delas in i en mängd antal underkategorier. Det är därigenom svårt att få en helhetsbild. Statistiken påvisar ett mörkertal mellan det våld som sker i relation, till det våld som anmäls. Nedan redovisas ett urval av den statistik som finns att hämta från Brå där målsägande och misstänkt är i en parrelation och där målsägande var över 18 vid brottstillfället, se tabell 1.

Tabell 1.

Statistik från Brottsförebyggande rådet där målsägande varit 18 år eller äldre vid brottstillfället och var i en parrelation med gärningspersonen.

	2021		2022		2023*	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Totalt i parrelationer	482		449		496	
Försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp	1	0	1	0	0	0
Överträdelse av kontaktförbud	0	23	0	43	0	14
Misshandel ej grov utomhus	5	34	3	17	4	26
Misshandel grov, utomhus	1	2	0	0	0	1
Misshandel ej grov inomhus	21	149	35	159	33	181
Misshandel grov, inomhus	1	4	2	2	2	7
Olaga hot, ej internetrelaterat	5	108	9	68	12	67

Källa: www.brottsförebygganderadet.se * Preliminära siffror för 2023.

Ungefär 230 vuxna personer har aktualiserats årligen hos socialnämnden på grund av våld i nära relation. Med ett fåtal undantag är det kvinnor som söker stöd och eller skydd från en våldsman, nuvarande eller före detta, partner. Även ärenden som kodas med en annan aktualiseringsorsak innehåller ofta inslag av våldsrelaterade situationer. Inom kommunens verksamhet Centrum mot våld²⁰ fick totalt 180 våldsutsatta och elva våldsutövare stöd under 2023. Samma år har ett hundratal personer fått skyddat boende. Socialnämnden har avtal med Kvinnohuset i Örebro om att tillhandahålla en lättillgänglig samtalsmottagning för våldsutsatta kvinnor och deras anhöriga. Där möter verksamheten årligen ett hundratal kvinnor i samtalsstöd. Genom avtalet abonnerar också Örebro kommun åtta av Kvinnohusets elva boendeplatser. Där har cirka 30 kvinnor och deras cirka 40 barn varit inskrivna under 2023 (Örebro kommun, 2024b). På Barnahus Örebro genomfördes samverkansinsatser för 106 barn under år 2023. Tjejjouren i Örebro beskriver också samma situation som kartläggning från 2016 visar, att det fysiska, sexuella och psykiska våldet är det som tjejer i Örebro oftast är utsatta för (Örebro kommun, 2024b).

Var fjärde tjej (26 procent) som gick i anpassad skola och 16 procent av killarna uppgav i regionens undersökning Liv & hälsa ung från år 2023 att de varit utsatta för en sexuell handling mot sin vilja, (behöver ej varit i nära relation) en eller flera gånger under de senaste tolv månaderna. I ordinarie skola var det elva procent av tjejerna och en procent av killarna i årskurs två som uppgav på gymnasiet att de varit utsatta (Region Örebro län, 2023a).

Hedersrelaterat våld riktar sig främst mot flickor och kvinnor, men även mot pojkar och män. Hbtqi-personer är speciellt utsatta i en hederskontext då det anses skamligt att inte passa in i traditionella könsroller. Även intellektuellt funktionsnedsatta personer utgör en speciellt utsatt grupp för våld i en hederskontext. Funktionsnedsättningen kan anses som en skam i familjen (Socialstyrelsen, 2023).

Polisen arbetar systematiskt med att kartlägga annonser för sexuella tjänster via nätet. Antalet annonser har under 2023 ökat, vilket bryter det senaste årets nedåtgående trend. Parallellt med att annonser i Örebro har ökat, ökar också identifierandet av koppleri. Användandet av sugardejtingsidor²¹ har ökat vilket leder till en ny form av problematik då det är svårare att identifiera att brott begåtts. Att prostitution förekommer i Örebro är något som också framkommer via samtal som Örebro tjejjour tar emot. Enligt verksamheten är sex mot ersättning ett återkommande problem och är kategoriserat som en av de tio vanligaste orsakerna till att unga tar kontakt (Örebro kommun, 2024b). I regionens undersökning Liv & hälsa ung från år 2023 ansåg var femte pojke på högstadiet och gymnasiet i Örebro att det är okej att köpa sex.

Narkotika

Polismyndighetens bedömning är att illegal handel med narkotika ofta är en inkörspport till kriminalitet och att konflikter kring narkotikahandel driver en stor del av den organiserade brottsligheten och det dödliga våldet. Handel med narkotika är också en central inkomstkälla för många kriminella aktörer. Narkotikamarknaderna kan också relateras till annan grov brottslighet, som till exempel penningtvättbrott för att kunna dölja brottsvinster från narkotikaförsäljningen (Polismyndigheten, 2022a).

---

²⁰ Socialnämndens stödverksamhet för våldsutsatta och våldsutövare.

²¹ Ett begrepp som syftar till en relation mellan vanligtvis en äldre person, som på olika sätt betalar för intimitet och sex, och en yngre person.

Mätningar i avloppsvattnet som genomförts i Örebro kommun sedan 2015 visar att antalet doser per 1000 invånare och dygn av kokain och amfetamin nästan fyrdubblats medan cannabis nästan halverats under de sju år som mätningen genomförts. Cannabis är dock fortfarande den vanligaste drogen (Örebro kommun, 2024c). Under samma år har polisanmälda narkotikabrott ökat i Örebro kommun (Brottsförebyggande rådet, u.å.a). Likt vapenbrott är dessa brott oftast egeninitierade av poliserna i yttre tjänst. Inom EST-arbetet²² har den inrapporterade lägesbilden där rapportören misstänker att händelsen har narkotikapåverkade personer involverade eller som möjligen är missbruksrelaterat ökat med cirka 16 procent för år 2023 jämfört med samma tidsperiod föregående år (Embrace, 2024a).

Cannabis är enligt Liv & hälsa ung undersökningen, som Region Örebro genomför, den drog som flest ungdomar provat. Sju procent av tjejerna och tio procent av killarna i årskurs 2 på gymnasiet uppgav att de provat cannabis. I samma åldersgrupp svarar tolv procent av tjejerna och 19 procent av killarna att de blivit erbjudna att prova eller köpa narkotika. Sedan 2009 har andelen som uppgett att de använt narkotika minskat. Av de svarande instämmer totalt 71 procent av tjejerna och 60 procent av killarna i påståendet att det är bra att narkotika är olagligt. Sett över tid har andelen elever som anser att det är bra att användandet av narkotika är olagligt varit tämligen stabilt. De flesta eleverna, 87 procent av tjejerna och 75 procent av killarna, tycker inte att det är okej om bästa kompiserna skulle använda cannabis (marijuana/hasch). Äldre elever är mer liberalt inställda än yngre och killar är mer liberala än tjejer. Över tid ser vi att trenden är stabil, men med en något mer liberal hållning bland de äldre eleverna sedan år 2020 (Region Örebro län, 2023a).

Trygghetsmätningen från 2023 visar stora skillnader i upplevd problematik kring narkotikarelaterade frågor i olika bostadsområden. På kommunövergripande nivå var det 16 procent som upplevde att det är ett problem med narkotikapåverkade personer utomhus, 10 procent som upplever att det är problem med tillhåll för narkotikapåverkade personer och 13 procent av respondenterna som bevittnat narkotikaförsäljning i sitt bostadsområde. Partnerskapsområdena var tillsammans med Markbacken/Rosta, Rynninge/Grenadjärstaden samt Örebro city/City Östra/City Södra de områden där flest respondenter observerat narkotikaförsäljning de senaste tolv månaderna (Örebro kommun, 2024d).

Skadegörelse

År 2021 anmäldes 2263 skadegörelser inom Örebro kommun (Brottsförebyggande rådet, u.å.a). Den siffran minskade sedan och låg för år 2023 på 1770 anmälningar, vilket är en minskning på cirka 22 procent. I Embrace (Embrace, 2024a) går det även att se en minskning i antalet rapporterade fall av skadegörelser på cirka 48 procent de senaste tre åren. Skadegörelse är dock, trots minskningen, en av de främsta händelser som rapporteras in i Embrace. Skadegörelse i form av glaskross står för cirka 42 procent av rapporterna. Det inkom flest rapporter om skadegörelser från skolor (40 procent), följt av bostadshus (26 procent) och förskolor (tolv procent). Att skadegörelserna gått ner syns även i de utgifter Örebro kommun har (Kördel, A., personlig kommunikation, 2024-01-17). År 2023 var bruttokostnaden för glaskross 2 227 840 kronor, vilket är en nästan halvering mot 2021 då det var 4 096 693 kronor. Det är främst grundskolorna som är utsatta, vilket överensstämmer med siffror från Embrace. Skadegörelse mot

---

²² EST står för Effektiv Samordning för Trygghet och är ett samarbete mellan Örebro kommun, Polismyndigheten och det kommunala bostadsbolaget Örebro Bostäder AB där kort- och långsiktiga åtgärder sätts in utifrån en delad lägesbild.

skolor är främst förekommande från och med mars och till och med juni samt vid skolstarten i augusti.

I trygghetsmätningen som Örebro kommun genomför tillsammans med Polismyndigheten visade resultatet (Örebro kommun, 2024d) för år 2023 att skadegörelse är ett av de främsta problemen som respondenterna upplever i sina bostadsområden. Av respondenterna var det sju procent som uppgett att de blivit utsatta för skadegörelse den senaste tolv månadersperioden. Även bruttokostnaden för kostnader kring klotter har minskat för Örebro kommun, med en nästan halvering från 302 132 kronor år 2021 till 166 757 kronor 2023.

Tillgreppsbrott

Tillgreppsbrott definieras under denna kategori som stöldbrott med eller utan inbrott mot privatperson eller verksamhet samt tillgrepp av fordon. Vad gäller tillgreppsbrott mot privatperson går det totalt sett att se (Brottsförebyggande rådet, u.å.a) en stigande trend och år 2023 hade antalet anmälda brott ökat med cirka åtta procent jämfört med år 2021. Det som stod för ökningen var anmälningarna om inbrott. Det gick framför allt att se en ökning bland inbrotten i källare och vind, som ökade med cirka 27 procent. När det kommer till tillgreppsbrott mot privatperson utan inbrott (Brottsförebyggande rådet, u.å.a) gick det däremot att se en minskning med 14 procent där antalet anmälningar gick från 284 till 245.

Utifrån självrapporteringen i trygghetsmätningen (Örebro kommun, 2024d) gick det från resultaten år 2023 att utläsa att tolv procent av respondenterna uppgett att de blivit utsatta för stöld de senaste tolv månaderna. Av respondenterna var det 49 procent som rapporterade oro över att utsättas för inbrott i sitt förråd/källare/vindsutrymme/garage och 40 procent som rapporterade oro över att utsättas för inbrott i den egna bostaden.

Vad gäller anmälda tillgreppsbrott mot butik/varuhus/kommersiell utställningslokal går det totalt sett att se en minskande trend (Brottsförebyggande rådet, u.å.a). År 2021 anmäldes totalt 1615 tillgreppsbrott mot näringsidkare och år 2023 hade den siffran minskat med cirka sju procent till 1498 anmälningar. Det som stod för minskningen var tillgreppsbrotten med inbrott som tillvägagångssätt som minskade med cirka 40 procent från 67 till 40 anmälningar. Tillgreppsbrotten utan inbrott som tillvägagångssätt minskade under samma period med cirka sex procent, från 1548 till 1458 anmälningar. Däremot går det att se att Örebro kommun är den nionde mest brottsutsatta kommunen när det kommer till näringsidkare som blivit utsatta för stöld. Det går även att se en minskande trend när det kommer till rån mot butik. År 2021 anmäldes totalt 15 rån mot butik och år 2023 hade den siffran minskat till åtta.

Enligt Svensk Handels trygghetsbarometer (Svensk Handel, 2024) ligger Örebro län på tredje plats i listan bland medlemsföretagen när det kommer till deras rapporterade gällande utsatthet för stöld, ringa stöld, hot eller våld i samband med stöld eller inbrott. Under år 2023 var det 51 procent av respondenterna som uppgav att de blivit utsatta för något av ovanstående. Vilket är en minskning på två procent jämfört med år 2021. Högst andel respondenter (46 procent) uppgav att de blivit utsatta för stöld eller ringa stöld under år 2023, vilket även det är två procent lägre jämfört med år 2021 (Svensk Handel, 2023; Svensk Handel, 2024).

Fordonsrelaterad brottslighet definieras under denna kategori som tillgrepp av eller från fordon. Totalt anmäldes 3389 fordonsrelaterade brott under år 2021. År 2023 hade den siffran stigit till 3739 anmälningar, vilket är en ökning på cirka tio procent. Det som stod för ökningen var antalet anmälningar gällande tillgrepp av ej motordrivna fordon, så som

elsparkcykel, som har ökat från 89 anmälningar till 239. Det som främst anmälts under åren 2021–2023 är däremot tillgrepp av cykel, vilket ökade med cirka tio procent. Örebro kommun hade också näst högst antal anmälda cykelstölder per hundra tusen invånare år 2023 (Brottsförebyggande rådet, u.å.a).

Utifrån trygghetsmätningen (Örebro kommun, 2024d) gick det från resultaten 2023 att utläsa att 53 procent av respondenterna uppgett oro för att utsättas för stöld eller skadegörelse av/på sitt fordon inklusive cykel i sitt bostadsområde. I Markbacken/Rosta, Rynninge/Grenadjärstaden, Ladugårdsängen/Tybble samt Ringstorp/Holmen/Hovsta uppgav över 60 procent av respondenterna en sådan oro.

Otrygghetsskapande händelser, otrygghet och oro för brott

Otrygghetsskapande händelser

Totalt sett går det att se en svag ökning i antalet rapporterade otrygghetsskapande händelser i Örebro kommun (Embrace, 2024a), se tabell 2. Mellan åren 2021 och 2023 ökade antalet inkomna rapporter med cirka sex procent. År 2023 inkom dock färre rapporter om otrygghetsskapande händelser jämfört med år 2022. Det som framför allt stod för ökningen från år 2021 var antalet rapporter om olovligt boende/sovplats. Det går däremot att se en minskning i antalet rapporter kring otrygghetsskapande samlingar både inomhus och utomhus.

Under åren 2021–2023 har flest antal rapporter om otrygghetsskapande händelser rapporterats in från cityområdet (Embrace, 2024a). Detta gäller både totalt sett och för majoriteten av händelsekategorierna. För otrygghetsskapande samlingar i gemensamhetsutrymmen har det däremot framför allt inkommit rapporter från Varberga och Baronbackarna.

Tabell 2.

Antal otrygghetsskapande händelser från systemstödet Embrace.

Händelsekategori	2021	2022	2023
Otrygghetsskapande samling i gemensamhetsutrymmen	363	484	251
Otrygghetsskapande samling på offentliga platser inomhus	238	139	81
Otrygghetsskapande samling utomhus	285	221	129
Olovligt boende/sovplats	181	290	334
Anträffande påverkad/berusad person*		157	335
Mörkt/bristfällig belysning	11	19	13
Bristfällig insyn	1	2	1
Förekomst av klotter/skadegörelse/nedskräpning	41	66	45
Platsen är ödslig/tom			3
Totalt	1120	1378	1192

*Ny kategori juni 2022.

Otrygghet och oro för brott

Otryggheten och utsattheten för påverkan och exponering för kriminella beteenden är särskilt hög i de ca 60 områden i landet som av polisen klassas som utsatta (Regeringen, 2023) utifrån ett antal kriterier kopplade till graden av allvarlig brottslighet och områdets socioekonomiska situation. Den högre närvaron av organiserad brottslighet i dessa områden har exempelvis medfört angrepp på samhällsviktiga funktioner såsom polis, räddningstjänst och ambulans. Det är också vanligare med hot mot kommunikationer, livsmedelsförsörjning och transporter. De områden som betecknas som särskilt utsatta

utmärker sig även genom förekomsten av parallella samhällsstrukturer²³. I förlängningen innebär parallella samhällsstrukturer ett samhälle i samhället som lyder under egna normer och regler, utanför statens kontroll.

De centrala delarna av Örebro kommun rapporterar i trygghetsmätningen 2023 i större utsträckning en otrygghet i det egna bostadsområdet än de mer perifera delarna. Högst andelar otrygghet påvisades av de som var boende i partnerskapsområdena Vivalla, Baronbackarna, Varberga, Oxhagen och Brickebacken. I alla bostadsområden var det fler kvinnor än män som uppgav att de känt sig otrygga, men i Varberga och Oxhagen var det även en hög andel av männen som känt sig otrygga. I partnerskapsområdena var en högre andel rädda för en eller flera personer i sitt bostadsområde, de boende upplevde en lägre sammanhållning än i andra områden och respondenterna trodde i lägre utsträckning att en boende skulle reagera om det var slagsmål utanför bostaden (Örebro kommun, 2024d).

Det var nio procent i kommunen och Polismyndighetens mätning (Örebro kommun, 2024d) som uppgav att de avstått från aktivitet till följd av otrygghet eller rädsla för att bli hotad, ofredad eller utsatt för våld. Högst andel avstod från aktiviteten att åka buss eller tåg. Det var vanligast i Baronbackarna där 19 procent avstått och Vivalla där 17 procent avstått. Hälften av respondenterna på kommunövergripande nivå var oroliga över att utsättas för skadegörelse eller stöld på/av fordon eller att få inbrott i sitt förråd, källare eller garage.

I Liv & hälsa ung undersökningen bland skolelever var det fler elever som kände sig trygga i sitt eget bostadsområde än på stan på allmän plats under kväll- eller nattetid. Tjejerna upplevde sig mindre trygga ju äldre de var både i sitt bostadsområde och på allmän plats på stan och var mer otrygga än killarna generellt. (Region Örebro län, 2023a). I den lokala vuxenundersökningen Liv & hälsa svarade totalt 89 procent av de svarade att de instämmer mycket väl eller ganska väl i påståendet om man kan lita på människor i sitt bostadsområde. Högst andel var boende i ytterområden samt småhusområden. Lägst andel var boende i hyreshusområden (Region Örebro län, 2023b).

---

²³ Med det menas att det i varierande grad finns en lokal social ordning som inbegriper ett alternativt system för ekonomi och rättsskipning samt normer som skiljer sig från normerna i samhället i övrigt. Kriminella aktörer kan ha ett stort inflytande i dessa områden. Vissa kriminella aktörer har förmågan att erbjuda arbete och boende samt tillgodose tjänster så som banktjänster, skydd och säkerhet.

Brottsförebyggande perspektiv och livsvillkor

För att kunna implementera effektiva åtgärder mot brott och otrygghet behöver det först genomföras en orsaksanalys. Orsaksanalysen syftar till att undersöka vilka tänkbara faktorer som kan förklara att brott och otrygghet uppstår vid en viss tid och en viss plats för att sedan kunna implementera åtgärder mot de bakomliggande orsakerna (Brottsförebyggande rådet, 2023b). För att på ett effektivt sätt förebygga brott och otrygghet är det viktigt att både arbeta utifrån ett socialt och ett situationellt perspektiv. Det vill säga att åtgärderna dels behöver syfta till att minska benägenheten hos människor att begå brott, dels påverka de omständigheter i själva situationen som gör att personer väljer att begå brott (Sarnecki, 2015). Nedan redovisas övergripande sociala och situationella perspektiv på orsaker till brott samt ett trygghetsperspektiv. Det redovisas även livsvillkor²⁴ som enligt forskning kan ligga bakom utvecklingen av brott och otrygghet. Dessa ligger sedan till grund för de orsaksanalyser som redovisas i nästa avsnitt.

Socialt perspektiv

Social prevention omfattar både individuellt och strukturellt fokus och är det arbete som riktas mot individer och grupper som riskerar utveckla kriminalitet (Örebro kommun, 2021). Mycket fokus är på barn och unga samt de individer som har en påbörjad brottskarriär där målet är att motverka återfall i ny brottslighet efter avtjänat straff. Under senare år har den sociala preventionen även kommit att omfatta brottsoffer. Socialt förebyggande arbete delas vanligtvis in i tre nivåer; *universell*, *selektiv* och *indikerad* nivå. Universell nivå är generella insatser riktade till alla invånare i kommunen även om inte alla nyttjar dem. Exempel är fritidsgårdsverksamhet, föräldrastödsprogram, kulturverksamhet, familjecentraler. Selektiva insatser riktas till en riskgrupp och indikerade insatser riktas till individer med redan utpekad kriminalitet.

För social prevention är kunskapen om risk- och skyddsfaktorer central. Riskfaktorer är sådant som enligt forskning (Andershed & Andershed, 2019; Örebro kommun 2021) ökar risken för brott och otrygghet, så som normbrytande beteende, impulsivitet, att man bevittnat våld, haft en egen tidig våldsdebut eller bor och lever i ett utsatt område. Skyddsfaktorer är sådant som minskar risken och som kan bidra till motståndskraft hos individer så att de inte begår brott eller känner sig otrygga trots att de har riskfaktorer. Exempel på skyddsfaktorer kan vara positiv skolanknytning, föräldrars uppfostringsstrategier och att man har ett stödande nätverk av betydelsefulla vuxna, en positiv och stödande fritid. Risk- och skyddsfaktorer återfinns på olika nivåer, exempelvis hos individen, i familjen, i förskolan/skolan, i närsamhället.

Situationellt perspektiv

Inom situationell brottsprevention är det den fysiska miljön och situationen i den som ses över. Situationell brottsprevention handlar om att förhindra eller försvåra att brott eller otrygghet uppstår genom att förändra den fysiska miljön eller situation där brott och otrygghet uppstår (Boverket, 2022; Brottsförebyggande rådet, 2023a; Örebro kommun 2021). Inom situationell brottsprevention beskrivs det ofta att det finns tre olika förutsättningar för att brott ska uppstå; en motiverad gärningsperson, ett lämpligt

---

²⁴ Avser förhållanden som individer, familjer eller samhällen lever i och grundar sig i exempelvis bostadsförhållanden, utbildningsmöjligheter, arbetssituation och socioekonomisk status.

offer/objekt²⁵ och avsaknaden av kapabla väktare²⁶ (Brottsförebyggande rådet, 2023b; Polismyndigheten, 2022b). För att förhindra att brott uppstår behöver man därmed arbeta mot en eller flera av dessa förutsättningar. Förebyggande insatser behöver riktas mot att exempelvis minska motivationen hos en potentiell gärningsperson, att stärka skyddet på utsatta objekt och öka formell²⁷ och informell social kontroll²⁸ på platsen (Polismyndigheten, 2022b).

Det finns flera teoretiska utgångspunkter inom situationell prevention, så som CPTED (se exempelvis Brottsförebyggande rådet, 2023a; Boverket, 2023b), brotstriangeln (se exempelvis Brottsförebyggande rådet 2023b; Polismyndigheten, 2023b) och Broken Windows-teorin (se exempelvis Kelling & Wilson, 1982). Utgångspunkterna beskriver hur allt från hur byggnader är konstruerade till hur utformningen av buskage eller belysning påverkar förekomsten av brott och otrygghet (Brottsförebyggande rådet, 2023a; Tilley, 2012). Utformningen av den fysiska miljön kan bidra till att boende bryr sig om den fysiska miljön samt skapar möjligheter för medborgare att umgås på platsen, vilket samtidigt ökar informell social kontroll på platsen och minskar möjligheterna för potentiella gärningspersoner att begå brott (Lab, 2014). De beskriver även hur bristande skötsel eller kontroll av ett område kan skicka signaler till boende om att ingen bryr sig och att det därmed inte spelar någon roll om det begås brott eller annan form av oordning i området (Kelling & Wilson, 1982).

Trygghetsperspektiv

Otrygghet och oro för brott är komplexa fenomen som kan påverka människors välbefinnande och levnadsmönster. Känslan av otrygghet har en förhindrande effekt och gör att människor blir mindre benägna att vistas på platser de upplever som otrygga. Detta bidrar i förlängningen till mindre rörelse på vissa platser och minskar informell social kontroll (Örebro kommun, 2021). Människors känsla av otrygghet är subjektiv och påverkas av flertalet faktorer, exempelvis av egna erfarenheter eller rykten. Otrygghet kan därmed variera mellan olika personer i olika situationer (Urban Utveckling, u.å.). Otrygghet och oro för brott kan, men behöver inte, ha en koppling till faktisk brottsstatistik eller faktisk sannolikhet att bli utsatt för brott (Örebro kommun, 2021). Det går att känna sig otrygg på en plats med hög säkerhet och vice versa (Urban Utveckling, u.å.). Individens uppfattning av risken att utsättas för brott har visat sig ha inverkan på känslan av trygghet. Om medborgarna tror att risken att utsättas för brott är hög känner de sig mer otrygga, även om risken för att utsättas är låg. Det finns även stöd (Sahlin Lilja, 2023) för att medborgare kan känna sig mer otrygga av att höra att andra utsatts för brott än att själv blivit utsatt. Det blir en indikation av att brottsligheten ”kommer nära”. Känslan av trygghet kan också påverkas av ens bedömning av sin förmåga att kunna hantera vissa situationer.

Det kan finnas både demografiska och situationella faktorer som ligger bakom känslan av trygghet. Det har visat sig att kvinnor generellt känner sig mer otrygga än män (Fisher & Sloan, 2003; LeGrange & Ferraro, 1989; Pain, 1997; Warr, 1990). Vidare känner olika åldersgrupper otrygghet inför olika fenomen. Etnisk bakgrund, identifiering med en minoritetsgrupp eller att ha ett funktionshinder kan påverka känslan av otrygghet

²⁵ En person eller objekt som är lättillgängliga att begå brott emot.

²⁶ En eller flera personer som har möjlighet att ha översyn av en plats som kan ha utrymme att ingripa om brott sker. Se även definition av formell och informell social kontroll på sida 26.

²⁷ Kontroll som utövas av människor som inom ramen för sin yrkesutövning har i uppdrag att aktivt kontrollera en plats eller ett område. Det kan handla om exempelvis polis, ordningsvakter, väktare eller trygghetsvårdare.

²⁸ Kontroll som utövas av människor som bor i området eller uppehåller sig på en plats utan att ha i uppdrag att kontrollera området eller platsen.

(Örebro kommun, 2021). Ur ett situationellt perspektiv finns det teoretiska utgångspunkter som beskriver hur människor känner sig mer otrygga på platser där potentiella gärningspersoner kan gömma sig, där det är bristande överskådlighet (Fisher & Nasar, 1992; Koskela, 1998; Painter, 1996) samt där människor upplever att det finns färre möjligheter att fly från en farlig situation (Fisher & Nasar, 1992). Det har även visat sig att sammanhållning och aktiviteter som öppnar upp möjligheter för grannar att prata med varandra har trygghetsskapande effekt då det skapar en känsla av att kunna hantera sociala problem i sitt bostadsområde när man känner sina grannar (Sahlin Lilja, 2023).

Belysning är en återkommande aspekt under diskussioner om brottsförebyggande och trygghetsskapande insatser. Belysning kan förbättra synligheten (Boverket, 2010; Farrington & Welsh, 2002) samt skapa bättre möjligheter för informell social kontroll och socialisering (Tilley, 2011). Forskning visar också på att människor ofta undviker att gå ut på kvällen när det är mörkt ute på grund av att de upplever miljön som otrygg (Austin, Furr & Spine, 2002; Doyle et al., 2016; Pain, 1997; Warr, 1990). Trots att det inte finns några fysiska gömställen för en potentiell förövare behöver platsen fortfarande vara väl upplyst då mörker i sig kan gömma en potentiell gärningsperson och samtidigt dölja gärningspersonen för det potentiella offret (Loewen et. al, 1993). Belysning behöver inte fysiskt stoppa förekomsten av brott men kan förändra medborgares beteende genom att förändra uppfattningen om den fysiska miljön (Farrington & Welsh, 2002; Painter, 1996). Belysning ger oss information som får oss att uppfatta och förstå vår omgivning (Renström & Håkansson. 2004) och det låter människor att ägna sig åt aktiviteter även kvällstid när det är mörkt ute (Boverket, 2010).

Livsvillkor

Det finns underlag (se Bäckman, m.fl., 2020) som visar på att brottslighet kan variera mellan kön, ålder samt härkomst och socioekonomisk bakgrund. Det kommer därmed redovisas information gällande ekonomisk standard, ålder, trångboddhet, härkomst, utbildningsnivå och sysselsättning i kommunen nedan. Polismyndigheten tar ut statistik från Statistikmyndigheten SCB kring deras utsatta områden och nedan presenteras en sammanställning från utlämnat underlag (Polismyndigheten, u.å.a), se tabell 3.

Tabell 3.

Livsvillkor (socioekonomi). Områden som bedöms av Polismyndighetens arbete mot utsatta områden.

Livsvillkor (socioekonomi)	Vivalla	Oxhagen	Varberga	Brickebacken	LPO*	Nationellt
Livsvillkor	1,8	2,3	2,2	2,6	3,8	3,8
Segregation	1,4	1,7	1,1	2,4	4,1	4,1
Ekonomisk marginalisering	2,0	2,6	2,7	2,4	3,7	3,6
Sårbara familjeförhållanden	1,9	2,7	2,5	3,0	3,6	3,8
Antal elever gått ut grundskolan	126	40	60	42	1 469	13 338
Antal elever saknar gymnasiebehörighet	59	15	25	14	264	97 935
Andel elever utan gymnasiebehörighet	46,8 %	37,5 %	41,7 %	33,3 %	18 %	13,6 %

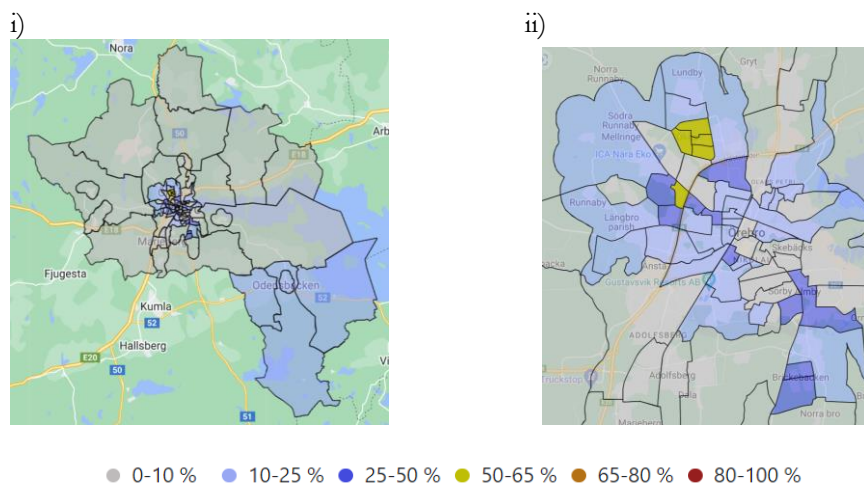
Källa: Polismyndigheten. (u.å.a). Begäran om statistik Örebro kommun. Ks 409/2024.

* LPO i tabellerna är Polismyndighetens indelning och innefattar Örebro kommun och Lekebergs kommun.

Datakälla till avsnitt nedan avser Statistikmyndigheten SCB, hämtade via kommunens avgränsade statistikenhet (Sund. J., personlig kommunikation, 2024-01-25) eller via systemstödet Embrace (Embrace, 2024b) om ingen annan källhänvisning presenteras och är nedbrutet på RegSO-områden²⁹, se bilaga 3. Dataunderlagen är från 2021 eller 2022 och grundar sig i att tillgängligheten har viss eller olika fördröjning.

Ekonomisk standard

Under år 2022 levde 16,2 procent av Örebro kommuns invånare med en låg ekonomisk standard³⁰. Det är den lägsta siffran under de fem senaste åren där år 2021 hade högst andel på 17,6 procent. Vivalla och Varberga är de områden där högst andel av invånarna lever med en låg ekonomisk standard, se figur 3 ii) där de gula områdena som sitter ihop är Vivalla och det enskilt belägna området är Varberga.

Figur 3. Karta över Örebro kommun för år 2022. Kartan visar i färger per DeSO-område hur stor andel som tillhör låg ekonomisk standard. Figur i) visar hela kommunen medan figur ii) visar in zoomat för att visualisera de områden som ligger tätare. Källa: Systemstödet EMBRACE Örebro kommun.

Barn och unga

Under år 2022 var det på kommunövergripande nivå 23,4 procent av befolkningen som var under 20 år och 18,6 procent som är 65 år eller äldre, men den siffran skiljer sig i olika områden. I Vivalla var det nästan 40 procent av de boende som är under 20 år och tio procent är 65 år eller äldre. Vivalla var det område där flest barn lever i hushåll med låg ekonomisk standard, följt av partnerskapsområdena Baronbackarna, Brickebacken, Oxhagen och Varberga.

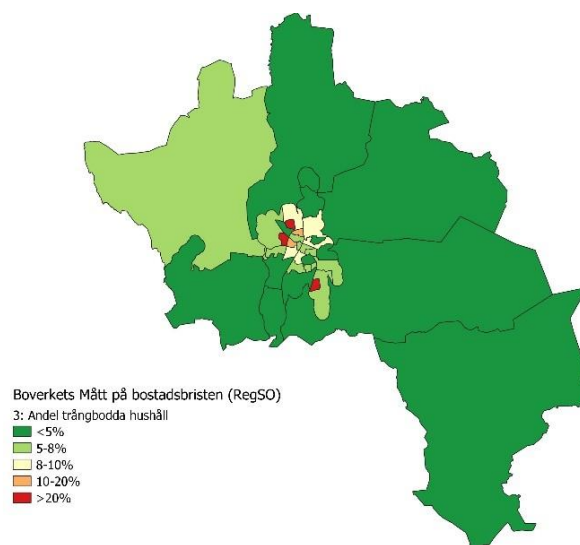
²⁹ Regionala statistikområden som delar in Sverige i cirka 3400 områden för analys av statistik på små geografiska områden.

³⁰ Innebär att andelen personer som lever i hushåll vars ekonomiska standard är mindre än 60 procent av medianvärdet för riket. Ekonomisk standard har hushållet som inkomstenhet och individen som analysenhet. Det betyder att alla hushållsmedlemmars disponibla inkomster summeras. Därefter justeras hushållets totala disponibla inkomst utifrån hushållets storlek samt sammansättning och fördelar lika mellan hushållets medlemmar. Disponibel inkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar. Redovisningen är inklusive kapitalvinst/kapitalförlust, det vill säga den vinst/förlust som uppkommer vid försäljning (realisering) av tillgångar, till exempel aktier, fonder eller fastigheter.

Trångboddhet

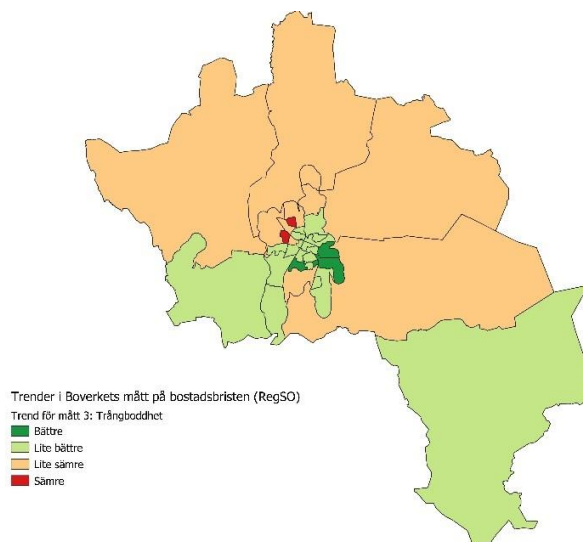
Boverket (2023a) har tagit fram ett mått på trångboddhet³¹ som återfinns bland de underlag som tagits fram för att stödja kommunerna i deras arbete med bostadsförsörjning. Partnerskapsområdena Oxhagen och Varberga är i RegSO hopslaget till ett område, vilket även polisen använder som områdesindelning.

Enligt statistiken från 2021 var flest trångbodda i Vivalla med 41,9 procent, efterföljt av Varberga-Oxhagen, Brickebacken och Baronbackarna med 29,6 procent, 25,3 procent respektive 16,5 procent, se figur 4. Sett över en tioårsperiod har en försämring skett främst i Vivalla och Varberga- Oxhagen angående trångboddhet, se figur 5 (Boverket, 2023a).

Figur 4. Andel trångbodda hushåll i kommunens RegSO-områden år 2021. Källa: Boverket.

³¹ Ett hushåll anses vara trångbott om det inte har sovrum utöver vardagsrum och kök eller kokvrå. Ensamstående utan barn anses inte vara trångbodda. Barn upp till elva år kan dela sovrum. Vuxna som inte är sambor ska ha eget sovrum. För de boende där information om antal rum saknas, gäller främst småhus, används boendeytan för bedömning av trångboddhet. Har ett boende mindre än 20 kvadratmeter per person anses det vara trångbott.

Figur 5. Andel trångbodda hushåll i kommunens RegSO-områden, trend för åren 2012–2021. Källa: Boverket.

Invandrarskap / utländsk bakgrund

På kommunövergripande nivå har 27,4 procent av befolkning utländsk bakgrund³², men det är stora skillnader på områdena. I Vivalla, Markbacken/Rosta och Ladugårdsängen/Tybble bor de, sett till antal, flest utrikesfödda invånare i kommunen enligt data från 2022. Sett på andel invånare per område som har en per definition utländsk bakgrund är det flest med 87,4 procent i Vivalla, följt av 83,2 procent i Varberga, 79,3 procent i Oxhagen, 67,5 procent i Baronbackarna och 62,5 procent i Brickebacken.

Utbildningsnivå / Sysselsättning

Utbildningsnivåerna delas in i förgymnasial, gymnasial och eftergymnasial samt där det saknas uppgifter. Siffrorna avser de i åldrarna 25–64 år för år 2022. På kommunövergripande nivå är det 47,6 procent som har en eftergymnasial utbildning på mindre än tre år eller tre år och uppåt. Vivalla och Oxhagen är de områden där flest invånare saknar en eftergymnasial utbildning, med 21,2 respektive 24,6 procent. I både Vivalla och Oxhagen syns en positiv trend under de senaste fem åren med en procentuell ökning av andelen med eftergymnasial utbildning.

Under år 2021 var det på kommunövergripande nivå 21,5 procent som inte var förvärvsarbetande. Det är inga stora förändringar mot åren innan och i stort sett ingen skillnad mot 2019 då det var 21,7 procent. Högst andel som inte förvärvsarbetar finns i Vivalla där tre av de fyra DeSO- områden³³ som avser Vivalla har en procent mellan 50–65 procent som inte förvärvsarbetar.

³² Personer som är utrikes födda, eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Personer med svensk bakgrund definieras som personer som är födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar eller en inrikes född och en utrikes född förälder.

³³ Demografiska statistikområden som delar in Sverige i nästan 6 000 områden för analys av statistik på små geografiska områden.

Orsaksanalys och åtgärdsplan 2024

Lag (2023:196) om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet ökar kraven på Sveriges 290 kommuner att ha ett kommunövergripande systematiskt och kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete med ett strategiskt råd där kommunen och relevanta aktörer ingår. Strukturen för det strategiska rådet formas och antas under 2024.

Under år 2024 och 2025 ska en adekvat struktur och modell för Örebro kommuns brottsförebyggande arbete utformas och implementeras. En struktur och systematik som möjliggör processen med att forma en kommunövergripande lägesbild och åtgärdsplan. En modell för kommunens förvaltningar att gemensamt driva och utveckla ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete³⁴ inom såväl situationellt³⁵ och trygghetsskapande som socialpreventivt³⁶ arbete. En förankringsprocess för att ta beslut i aktuella förvaltningar samt för de rikttningsbeslut som ska tas av politikens beredningsprocess kommer inkluderas i strukturen/modellen. Modellen innefattar även det strategiska råd som enligt lag 2023:196 ska finnas, men möjliggör även för implementeringen av samverkansforum mellan förvaltningarna gällande brottsförebyggande frågor.

Det brottsförebyggande arbetet skall bedrivas kunskapsbaserat utifrån forskning och beprövad erfarenhet. En utökad samverkan med kommer bedrivas under 2024 med Örebro universitet för att än mer evidensbasera och kompetenshöja kommunens verksamheter inom social och situationell brottsprevention samt trygghetsskapande arbete med utgångspunkt i den framtagna lägesbilden.

Örebro kommun har en pågående samverkansöverenskommelse med Polismyndighetens lokalpolisområde Örebro. Aktuella samverkansöverenskommelser med andra aktörer ses över utifrån identifierade behov både utifrån sociala och situationella åtgärder

Utöver ovanstående åtgärder som planeras för 2024 tillkommer redan pågående och/eller planerade åtgärder, se nedan under respektive rubrik. Redan etablerat brottsförebyggande arbete kommer även fortgå i samverkan internt och externt.

Utsatta områden

Enligt Örebro kommuns strategiska mål ska kommunen inte ha några utsatta områden, riskområden eller särskilt utsatta områden. Idag har Örebro två, ett särskilt utsatt, Vivalla, och ett riskområde, Varberga- Oxhagen. Polismyndighetens områdesdokument visar att områdena skiljer sig åt. Bortsett från Varberga så har övriga områden ett gemensamt problem med öppen narkotikahandel. Vivalla och Brickebacken har även problem med tillhåll för grupper av ungdomar och kriminella. Även i trygghetsmätningen är det partnerskapsområdena som sticker ut. Det är där flest invånare är rädda för en eller flera personer, se avsnitt ”otrygghet och oro för brott”. I partnerskapsområdena upplever invånarna en lägre sammanhållning och en lägre tillit till att en boende skulle reagera om det var slagsmål utanför bostaden. Det innebär att den informella sociala kontrollen är

---

³⁴ Innebär att arbetet grundar sig på kunskap om brott och otrygghet. Arbetet utgår från analys av möjliga bakomliggande orsaker och åtgärderna är, så långt det är möjligt, beprövade och/eller utvärderade. Inom ramen för kunskapsbaserat arbete ingår därmed återkommande revidering av åtgärder utifrån uppföljning och utvärdering.

³⁵ Arbete som handlar om att förhindra och försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott uppstår.

³⁶ Arbete som riktas mot individer och grupper som riskerar att utveckla kriminalitet.

låg i dessa områden. Under avsnittet livsvillkor sticker partnerskapsområdena ut negativt kring till exempel ekonomisk standard, trångboddhet och utbildningsnivå/sysselsättning.

Sociala åtgärder

- Socialnämndens brottsförebyggande arbete förstärks under 2024 med två samordnare med uppdraget att arbeta på universell, selektiv och indikerad nivå enligt SSPF (Skola, socialtjänst, polis och fritid) i samverkan mot barn och ungdomar som har drogmissbruk och/eller är i kriminalitet.

Situationella åtgärder

- I ett mer långsiktigt perspektiv behöver den urbana strukturen planeras och byggas med ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv, såsom aktivering av platser och belysning. Ny- och ombyggnationer behöver även innefatta att minska socioekonomiska ojämlikheter mellan bostadsområden. Detta behöver ske i samverkan mellan aktuella bostadsbolag och Örebro kommun.
- Förstärka säkerhetsavdelningen med en narkotikasamordnare som skall rikta situationella åtgärder till platser där narkotikahandling och rekrytering pågår. Detta i samverkan med externa aktörer, såsom Polismyndigheten och aktuella fastighetsägare.

Övrigt

- Under 2024 etableras och förankras Partnerskap Örebro efter en ny struktur i samtliga partnerskapsområden efter omorganisationen. Detta kommer stärka det lokala arbetet utifrån livsvillkor såsom utbildning, arbete, integration men även förutsättningarna för en meningsfull fritid och en attraktiv och trygg stadsdel.

Hot och våld

Det grova och dödliga våldet inom den kriminella miljön har under de senaste åren ökat på regional nivå och en koppling till det dödliga våldet utanför kommunen kan kopplas till individer boende i Örebro. Polismyndigheten kartlade under 2023 ca 400 individer som aktiva kriminella aktörer i Örebro. De bakomliggande orsakerna till att en individ hamnar i den kriminella miljön har sin teoretiska förklaring i de riskfaktorer så som normbrytande beteende, impulsivitet, att man bevittnat våld, haft en egen tidig våldsdebut eller bor och lever i ett utsatt område. Ett grovt våldsbrott på en offentlig plats drabbar således invånare både direkt och indirekt och har en påverkan på deras känsla av trygghet. Partnerskapsområdena Baronbackarna, Brickebacken, Oxhagen, Varberga och Vivalla är områden där grova våldsbrott skett under de senaste åren och de 400 individerna som kartlades av Polismyndigheten har kopplingar till de områdena. Risken för att rekryteras in i kriminella gäng bedöms högre för de boende i partnerskapsområdena.

Hot och våld inomhus begås till 73 procent av en bekant till den utsatte och behöver angripas på ett annat sätt än hot och våld i offentlig miljö. Lägesbilden är i nuläget för tunn då den inte pekar ut vilken slags bekantskap som finns mellan den utsatte och gärningspersonen samt att den inte specificerar i vilken slags miljö som misshandeln ägt rum. För att kunna göra en orsaksanalys och åtgärdsplan kring denna brottslighet behöver lägesbilden under 2024 fördjupas i samarbete med Polismyndigheten.

Lägesbilden om hot och våld i offentlig miljö visar att de främst begåtts av personer som är obekant med offret. Dessa typer av brott handlar i stor utsträckning av händelser kopplade till nöjeslivet med tillgång till alkohol (Brottsförebyggande rådet, u.å.b).

Lägesbilden visar att hotfullt beteende mot medarbetare och att medarbetare upplever en otrygghet på arbetsplatsen har ökat i de centrala delarna av Örebro. Problematiken är som störst på Kulturkvarteret och ett pågående arbete finns på plats i samverkan med Polismyndigheten, säkerhetsavdelningen, fältgruppen och berörda förvaltningar. Under 2023 utbildades ett flertal nya inrapportörer i systemet, vilket skulle kunna vara en del i anledningen till en ökning av rapporter. Men med fler inrapportörer ökar också möjligheten till en avspeglad bild av verkligheten.

Sociala åtgärder

- Fortsätta arbetet med stormöten och custom notifications som bedrivs inom ramen för Grupp våldsintervention (GVI).
- Socialnämndens brottsförebyggande arbete förstärks under 2024 med två samordnare med uppdraget att arbeta på universell, selektiv och indikerad nivå enligt SSPF (Skola, socialtjänst, polis och fritid) i samverkan mot barn och ungdomar som har drogmissbruk och/eller är i kriminalitet.
- Kompetensutveckling i risk- och skydds faktorer för kriminalitet kommer erbjudas till Förskole-grundskoleförvaltningen, Gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen samt till Socialförvaltningen från Säkerhetsavdelningen.
- Fortsätta arbetet på Kulturkvarteret med kollegialt lärande med bibliotekspersonal. Socionom på plats stöttar medarbetare på kulturkvarteret i att kunna hantera upplevda svåra situationer i bemötande av människor som misstänks vara påverkade av alkohol och/eller narkotika.

Situationella åtgärder

- Rikta sanktioner mot de kriminella grupperna som driver det dödliga och grova våldet från berörda förvaltningar utifrån bedömning av myndigheter i samverkan exempelvis Polismyndigheten.
- Identifiera miljöer där rekrytering och narkotikahandling sker genom att utbilda fler inrapportörer i Embrace.
- Förstärka säkerhetsavdelningen med en narkotikasamordnare som skall rikta situationella åtgärder till platser där narkotikahandling och rekrytering pågår. Detta i samverkan med externa aktörer, såsom Polismyndigheten och aktuella fastighetsägare och arbeta med formell och informell kontroll på platsen.
- I ett mer långsiktigt perspektiv behöver den urbana strukturen planeras och byggas med ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv, såsom aktivering av platser och belysning. Ny- och ombyggnationer behöver även innefatta att minska socioekonomiska ojämlikheter mellan bostadsområden.
- Örebro kommun stödjer Polismyndigheten i uppbyggnad av polisens trygghetskameror i de centrala delarna av Örebro eller där Polismyndigheten bedömer att behov finns.
- Utöka ordningsvakternas närvaro under sena fredags- och lördagskvällar i centrala Örebro.
- Genomföra krog tillsyner utifrån ansvarsfull alkoholservice enskilt och i samarbete med Polismyndigheten.
- Alkoholinspektörer deltar i utbildandet av poliser i tillsyn utifrån ansvarsfull alkoholservice.
- Alkoholinspektörer utbildar löpande krögare i ansvarsfull alkoholservice
- Ha fast bevakning av ordningsvakter på Kulturkvarteret under de kallare månaderna för att öka den formella kontrollen och därigenom ge

ordningsvakterna möjligheten att arbeta främjande, relationsskapande och tidigt gränssättande.

- Samtliga verksamheter inom kultur- och fritidsförvaltningen har sedan tidigare genomgått hot- och våldsutbildning, inklusive Kulturkvarteret. Viss komplettering kvarstår och ny personal utbildas löpande.
- Nätverksträffar med Kulturkvarteret, Polismyndigheten, säkerhetsavdelningen och Fältgruppen har varit framgångsrikt och kommer fortgå under 2024.

Övrigt

- Under 2024 etableras och förankras Partnerskap Örebro efter en ny struktur i samtliga partnerskapsområden efter omorganisationen. Detta kommer stärka det lokala arbetet utifrån livsvillkor såsom utbildning, arbete, integration men även förutsättningarna för en meningsfull fritid och en attraktiv och trygg stadsdel.

Brottsutveckling bland barn och unga

I den pågående bearbetningen av underlag och kartläggning inom ramen för projektet KOMPASS kan utläsas att ett behov finns av mer kunskap om och åtgärder mot kriminella attityder och psykiskt våld. Det kan handla om att genomföra dialoger om kränkningar, språkbruk och attityder. Det framkommer gällande fysiskt våld att riktade åtgärder inom förskola saknas och därav finns ett behov av att utveckla tidiga indikerade insatser. Gällande utvärdering och uppföljning av sociala insatser, har också ett utvecklingsbehov noterats samt behandlingsinsatser på selektiv nivå. Uppmärksammat är också att behovet av insatser för individer som vill lämna kriminalitet har ökat. En mer detaljerad lägesbild och analys som bygger på dessa resultat och som kompletteras med åtgärdsplan skall tas fram utifrån förslag som framkommit under projektet.

Sociala åtgärder

- Socialnämndens brottsförebyggande arbete förstärks under 2024 med två samordnare med uppdraget att arbeta på universell, selektiv och indikerad nivå enligt SSPF (Skola, socialtjänst, polis och fritid) i samverkan mot barn och ungdomar som har drogmissbruk och/eller är i kriminalitet.

Situationella åtgärder

- Säkerhetsavdelningen på kommunledningsförvaltningen förstärks under 2024 med en brottsförebyggande analytiker och en narkotikasamordnare som ska analysera och samordna det brottsförebyggande arbete med extra fokus mot offentliga platser där det förekommer narkotikahandtering.

Övrigt

- En utbildningsinsats kommer genomföras under 2024 till nyckelpersoner inom förskole- och grundskoleförvaltningen i inrapporteringsystemet Embrace för att möjliggöra för ännu fler medarbetare att rapportera in otrygghetskapande händelser. Denna insats kan komma att innebära en statistisk ökning av rapporter runt skolmiljön vad gäller till exempel skadegörelse och narkotikarelaterade händelser. Brottsutsatta platser ska därefter analyseras och brottsförebyggande åtgärder planeras och genomföras mot. Dessa kan vara både sociala och situationella och går in i ovanstående punkter.

Våldsbejakande extremism

Sverige lever sedan en tid med ett förhöjt terrorhot, vilket även påverkar Örebro kommun och arbetet med våldsbejakande extremism. Det finns många anledningar till det förhöjda terrorhotet, men koranbränningarna och LVU-kampanjerna har varit bidragande. Misstro gentemot svenska myndigheter, rättsväsendet, och olika former av kommunal verksamhet är inte ett nytt fenomen och har särskilt uppmärksammats i relation till utsatta områden. Kampanjen som pågått och pågår mot socialtjänstens omhändertagande av barn bedöms ha en fortsatt påverkan på invånarens benägenhet att söka hjälp av socialtjänsten i Örebro och är ett samhällsproblem och ett hot mot demokratin.

Psykisk ohälsa har återkommande lyfts fram som en potentiell riskfaktor för våldsbejakande extremism (se exempelvis Gill. m.fl., 2021; Gill & Corner, 2017). Psykisk ohälsa är ett brett begrepp som rymmer allt från tillfälliga psykiska besvär till allvarliga psykiska sjukdomar. Det innefattar även utvecklingsrelaterade psykiska funktionsavvikelser, som ADHD och autismspektrumtillstånd (Socialstyrelsen m.fl., 2020). Psykisk ohälsa kan spela roll i radikaliseringsprocessen och kan vara kopplad till de ideologiska dimensionerna (Wolfowicz, m.fl., 2021). I dessa fall är det även av vikt att se till samspelet mellan olika riskfaktorer såsom tidigare brottslighet, risksökande beteende och upplevd diskriminering. Dessa är exempel på riskfaktorer som knutits till radikalisering. Ett förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism behöver ske både proaktivt och reaktivt och på förebyggande nivå och till individer i risk.

Sociala åtgärder

- Möjliggöra för fler förvaltningar att medverka i de nationella kompetenscentrum som CVE³⁷ erbjuder för att öka kunskapen och bredda Örebro kommuns förebyggande och reaktiva arbete mot våldsbejakande extremism och en eventuell ökad polarisering i samhället. Förskole- och grundskoleförvaltningen, Gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen, Kultur- och fritidsförvaltningen, Socialtjänsteförvaltningen samt Kommunledningsförvaltningens säkerhetsavdelning kommer samtliga vara representerade till hösten 2024.
- Under hösten 2023 öppnade Råd och stöd Vivalla där socialtjänsten erbjuder förebyggande, frivilliga och tidiga insatser för barn upp till tolv år, och deras familjer, i samverkan med andra aktörer utifrån barnets behov. Råd och stöd i Vivalla ökar möjligheten att nå ut med stödjande insatser och korrekt information till invånarna om socialtjänstens uppdrag i det särskilt utsatta området Vivalla och därigenom minska effekterna av desinformationskampanjen som pågått och pågår.

Situationella åtgärder

- Förskolorna, grundskolorna, gymnasieskolorna och fritidsgårdarna har genomgått eller ska under 2024 genomgå hot- och våldsutbildning med inslag av PDV³⁸. Alla förskolor, grundskolor och gymnasieskolor erbjuder digital konsultation gällande framtagna in- och utrymningsplaner. Dessa kommer löpande återkomma. Det tillkommer även uppsamlingsheat varje år för ny personal.

---

³⁷ Center mot våldsbejakande extremism, ett center vid Brottsförebyggande rådet (BRÅ), som leds av en chef utsedd av regeringen.

³⁸ Pågående dödligt våld (i publik miljö).

- Arbeta för trygga evenemang i det offentliga rummet i samverkan med interna och externa arrangörer.

Övrigt

- En ny strategi släpptes i början av 2024 från regeringen, där terrorism och våldsbejakande extremism numera ingår i samma strategi. Strategin behöver analyseras och brytas ned på lokal nivå.

Välfärdsbrott, bedrägerier och oseriösa aktörer

Brott mot välfärden och bedrägerier genom social manipulation är stora inkomstkällor till den organiserade brottsligheten. Förvaltningarna arbetar redan idag med att identifiera, stoppa, förebygga och utreda felaktiga utbetalningar. Ett behov av en samordning av det kommunövergripande arbetet mot välfärd har identifierats. Oseriösa aktörer sätter konkurrensen ur spel och gynnar den kriminella marknaden. Vid avfallsbrott är det stora kostnader som hamnar på samhället.

Situationella åtgärder

- Under våren 2024 pågår rekrytering till säkerhetsavdelningen för att möjliggöra metodutveckling av kommissionen mot välfärdsbrottslighet samt samordna arbetet mellan berörda förvaltningar.
- Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen ska arbeta i samverkan med andra myndigheter mot oseriösa aktörer. Exempelvis inom samtliga delar kring miljöfarligt avfall eller livsmedel med felaktig spårbarhet.

Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution samt människohandel för sexuella ändamål

Anledning till att en person utövar våld mot en närstående kan ha många förklaringar och skilja sig mot annan brottslighet. Två stora drivkrafter som kan förklara utövande av våld är kontroll- och maktbehov. En kombinerad analys på flera nivåer som innefattar könsnormer, samhällsstrukturer, faktorer på relationsnivå och individualpsykologiska faktorer hos förövaren krävs för att få en komplett förståelse av utövandet av våld (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2023). När det kommer till våldsutövning hos unga saknas forskning kring riskfaktorer (Brottsförebyggande rådet, 2021b) samt vilka effekter våldsförebyggande metoder har på just våld i ungas parrelation. Det som skiljer våld i nära relationer från andra typer av våldsbrott är att det ofta förekommer under en längre tid samt utvecklas genom en normaliseringsprocess. Våld i nära relation börjar ofta med subtila kontrollerande handlingar som sedan eskalerar och kan resultera i grova våldshandlingar (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, u.å.). Denna normaliseringsprocess förklarar orsaken till att det är svårt att identifiera och söka hjälp för dessa typer av brott. Ur ett vuxenperspektiv, där förövare och den våldsutsatte är vuxen, sker våld i nära relation oftast i hemmet. Jobbet och/eller annan sysselsättning är därmed oftast en frizon för den våldsutsatte. För ungdomar däremot som utsätts av sin partner och där det finns en skolanknytning till varandra, antingen direkt eller indirekt, utövas våldet även under sysselsättningstiden (Brottsförebyggande rådet, 2021b). Det här är en orsak till att våld i nära relation bland unga är allvarlig då det innebär svårigheter för den våldsutsatte att söka hjälp i och med förövarens direkta eller indirekta närvaro.

Under 2024 ska uppföljning och utvärdering ske kring aktuell handlingsplan för att identifiera utvecklingsbehov till en ny kommunövergripande plan för arbetet med våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck som tar avstamp i:

- Kommunledningsförvaltningens avdelning Utveckling och hållbarhet ska utveckla den strategiska samordningen inom området.
- Kommunövergripande åtgärder för evidensbaserad kunskapsutveckling inom våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
- Låta lägesbildens fokusområden fungera som utgångspunkter i kommande kartläggning och fördjupa arbetet med förankring av riktade och relevanta förebyggande åtgärder så som exempelvis stöd till våldsutövare och våldsutsatta.

Narkotika

Den ökning av kokain och amfetamin som skett de senaste åren enligt avloppsmätningarna tyder på att det är betydligt fler idag som brukar dessa preparat än tidigare. I undersökningen bland ungdomar syns inte denna ökning, vilket tyder på att det är unga vuxna och vuxna som står för ökningen. Personerna som hanterar narkotika är ofta kopplade till det grova dödliga våldet och inkomsterna för narkotika finansierar enligt Säkerhetspolisen även våldsbejakande miljöer. Platser/offentliga miljöer med öppen narkotikahandling skapar otrygghetskänsla för de invånare som passerar platsen, de näringsidkare som befinner sig på platsen och de individer som bor i området.

Sociala åtgärder

- Socialnämndens brottsförebyggande arbete förstärks under 2024 med två samordnare med uppdraget att arbeta på universell, selektiv och indikerad nivå enligt SSPF (Skola, socialtjänst, polis och fritid) i samverkan mot barn och ungdomar som har drogmissbruk och/eller är i kriminalitet.

Situationella åtgärder

- Säkerhetsavdelningen på Kommunledningsförvaltningen förstärks under 2024 med en brottsförebyggande analytiker och en narkotikasamordnare som ska analysera och samordna det brottsförebyggande arbetet med fokus mot öppna drogscener.

Övrigt

- En utbildningsinsats kommer genomföras under 2024 till nyckelpersoner inom Förskole- och grundskoleförvaltningen i inrapporteringssystemet Embrace för att möjliggöra för ännu fler medarbetare att rapportera in otrygghetskapande händelser, som kan analyseras och som brottsförebyggande åtgärder kan riktas mot. Dessa kan vara både sociala och situationella.

Skadegörelse

När det kom till skadegörelse gick det att se att det är en av de främsta otrygghetskapande händelser som rapporterats in i Örebro kommun. Det som framför allt rapporteras in är skadegörelse i form av glaskross. Flest rapporter handlade om skadegörelse mot skolor från och med mars månad till och med juni samt i augusti runt skolstart. De bakomliggande orsakerna till att skadegörelse begås kan ha att göra med bristande övervakning av platsen, låg känsla av ansvar för platsen, låg aktivitet på platsen samt låg gemenskap i bostadsområdet (se exempelvis Lab, 2014; Boverket, 2023b; Brottsförebyggande rådet, 2023a).

Situationella åtgärder

- Ökning av formell kontroll – riktning av väktarrondering och fältassistenter från mars till och med juni samt under augusti.
- Säkerhetsavdelningen upphandlar ramavtal för kamerabevakning.

Tillgreppsbrott

Bland tillgreppsbrotten visade lägesbilden att anmälningarna om inbrott ökat och att det är inbrott i källare/vind som i stor del står för ökningen. De bakomliggande orsakerna till tillgrepp mot privatpersoner kan ha att göra med bristande skalskydd, att utformningen av området bidrar till bristande övervakning, låg gemenskap i bostadsområdet samt låg aktivering av området.

Örebro kommun ligger näst högst i antal anmälda cykelstöld per hundra tusen invånare år 2023 och utöver det har tillgrepp av exempelvis elsparkcyklar anmälts. Elsparkcyklar är ett relativt nytt transportmedel, som behöver följas. De bakomliggande orsakerna till tillgrepp av ej motordrivna fordon kan ha att göra med bristande möjlighet att låsa fast fordonet ordentligt, att utformningen av platsen bidrar till bistrande bevakning eller genomströmning av människor (se exempelvis Boverket, 2023b; Brottsförebyggande rådet, 2023a).

Lägesbilden visar även att en hög andel näringsidkare har blivit utsatta för stöld och att Örebro är den nionde mest brottsutsatta kommunen. Tillgreppsbrott mot butik har minskat, men är fortfarande ett problem för näringsidkarna. Enligt trygghetsbarometern som tillhandahålls av Svensk Handel upplever näringsidkare i Örebro en hög utsatthet för stöld, ringa stöld, hot eller våld i samband med stöld eller inbrott. Svensk Handels trygghetsbarometer är endast nedbruten på länsnivå. Det finns inte i skrivande stund någon lägesbild på kommunnivå. Lokalpolisområde Örebro arbetar enligt Trygg handel med de butiker som enligt polisanmälningar är främst utsatta. Polisen har då en dialog med näringsidkaren om möjliga fysiska förändringar i butiken för att minska stölderna. Inkomna tips pekar på att stulna varorna till viss del säljs vidare till andra butiker samt restauranger i och utanför Örebro.

Situationella åtgärder

- Rikta formell social kontroll till platser med hög utsatthet för inbrott, såsom polis, väktare, ordningsvakter.
- Strategiskt arbete fortgår med att byta ut cykelställ till ställ där ramen kan låsas fast. Vid ny- eller ombyggnation av platser/områden ska de teoretiska utgångspunkterna i orsaksanalysen tas i beaktande.
- Miljö- och Stadsbyggnadsförvaltningens genomför tillsyner och spårbarhetskontroller på livsmedel i butiker och restauranger löpande.

Övrigt

- Branschorganisationen Fastighetsägarna bjuds med i ÖreBRÅ³⁹, ett brottsförebyggande forum för interna och externa aktörer som arbetar brottsförebyggande för att öka samverkan mot inbrott i källare/vind.

³⁹ ÖreBRÅ är Örebros brottsförebyggande råd.

Otrygghetsskapande händelser, otrygghet och oro för brott

Otryggheten och utsattheten för påverkan och exponering för kriminella beteenden är högre i partnerskapsområdena. Parallella samhällsstrukturer förekommer i områdena och det finns en högre grad av organiserad brottslighet. Lägesbilden visar även att det finns en högre känsla av otrygghet hos de boende. Fler boende uppgav att de är rädda för en eller flera personer i bostadsområdet, att de upplever att det är svag sammanhållning i området och har en låg tillit till att en boende skulle reagera om det var slagsmål utanför bostaden än i andra områden. Rädslan för personer och sammanhållningen i området kan eventuellt bidra till att uppfattningen av risken att utsättas för brott ökar vilket i sin tur påverkar känslan av trygghet.

Sociala åtgärder

- Socialnämndens brottsförebyggande arbete förstärks under 2024 med två samordnare med uppdraget att arbeta på universell, selektiv och indikerad nivå enligt SSPF (Skola, socialtjänst, polis och fritid) i samverkan mot barn och ungdomar som har drogmissbruk och/eller är i kriminalitet.

Situationella åtgärder

- I ett mer långsiktigt perspektiv behöver den urbana strukturen planeras och byggas med ett brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv, såsom aktivering av platser och belysning. Ny- och ombyggnationer behöver även innefatta att minska socioekonomiska ojämlikheter mellan bostadsområden.
- Belysningen byts ut på gång- och cykelbanan i Vivalla under 2024.
- Ett parkprojekt kommer påbörjas under 2024 i Baronbackarna för ökad aktivering och bättre belysning av platsen.
- Förstärka säkerhetsavdelningen med en narkotikasamordnare som skall rikta situationella åtgärder till platser där narkotikahandling pågår. Detta i samverkan med externa aktörer, såsom Polismyndigheten och aktuella fastighetsägare.
- Rikta formell social kontroll i form av väktarrondering, ordningsvakter, fältassistenter mot hot spots⁴⁰ för otrygghetsskapande händelser.
- Örebro kommun stödjer Polismyndigheten i uppbyggnad av polisens trygghetskameror i partnerskapsområdena eller där Polismyndigheten bedömer att behov finns.
- Överföra data från Embrace till interkarta kring otrygghetsskapande händelser för att öka tillgängligheten av informationen vid planering av ny- och ombyggnationer.

Övrigt

- Medarbetare vid partnerskap Örebro kommer under hösten 2024 genomgå en utbildning i rapportering och analys i systemet Embrace som tillhandahåller information om rapporterade otrygghetsskapande händelser samt möjlighet att analysera material.

---

⁴⁰ En plats som är bedöms utifrån statistik vara brotts- eller händelsedrabbad.

Referenser

- Andershed A-K, & Andershed H. (2019). *Risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende bland unga: Att använda teori och forskning i praktiken*. Dnr 5.7–6872/2018. Socialstyrelsen; 2019. Tillgänglig i databasen DiVA
- Arbetsförmedlingen et. al. (2023). *Myndighetsgemensam lägesbild – Organiserad brottslighet 2023*. [Myndighetsgemensam lägesbild – organiserad brottslighet 2023.pdf](#)
- Austin, D. M., Furr, L. A., & Spine, M. (2002). The effects of neighborhood conditions on perceptions of safety. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 417–427. doi:10.1016/S0047-2352(02)00148-4
- Boverket. (2010). *Plats för trygghet – Inspiration för stadsutveckling*. Hämtad från https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/plats_for_trygghet.pdf
- Boverket. (2022, 12 oktober). *Brottsförebyggande åtgärder är plats-specifika*. Hämtad 2024-02-19 från <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebygga-nde-och-trygghetsskapande-atgarder/trygghet-och-brott/brottslighet-och-brottsprevention/>
- Boverket. (2023a, 14 september). *Öppna data – Bedömning av bostadsbrist*. Hämtad 2024-02-09 från <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bedomning-av-bostadsbrist/>.
- Boverket. (2023b, 18 januari). *Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED)*. Hämtad 2024-02-19 från <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/brottsforebygga-nde-och-trygghetsskapande-atgarder/metoder/fysiska-atgarder/cpted/>
- Brottsförebyggande rådet (u.å.a). *Gör din egen sökning*. Hämtad 2024-01-30 från <http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>
- Brottsförebyggande rådet (u.å.b). *Våld i offentliga miljöer*. Hämtad 2024-03-15 från <https://bra.se/forebygga-brott/forebyggande-utifran-amne/vald-i-offentliga-miljoer.html>
- Brottsförebyggande rådet (2021a). *Skolundersökningen om brott*. Hämtad 2024-04-08 från <http://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/skolundersokningen-om-brott.html>
- Brottsförebyggande rådet (2021b). *Våld i ungas parrelationer*. Hämtad 2024-03-14 från https://bra.se/download/18.79079f9d17cc01fce50bb/1635487700517/2021_15_Vald_i_ungas_parrelationer.pdf
- Brottsförebyggande rådet. (2023a, 10 oktober). *Situationell prevention*. Hämtad 2024-02-19 från <https://bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/situationell-prevention.html>
- Brottsförebyggande rådet. (2023b, 17 oktober). *Gör en orsaksanalys*. Hämtad 2024-02-19 från <https://bra.se/forebygga-brott/arbete-brottsforebyggande/gemensamma-forberedelser/gor-en-orsaksanalys.html>
- Brottsförebyggande rådet. (2024). *Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention*. Hämtad 2024-04-04 från <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2024-02-28-forskning-om-alder-och-brott-samt-dess-betydelse-for-brottsprevention.html>
- Brottsförebyggande rådet & Jämställdhetsmyndigheten. (2022). *Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper*. https://bra.se/download/18.1fdaf4118388f195ad9bd5/1665490613006/2022_Metodstod_for_kartlaggning_av_tre_valdstyper.pdf
- Bäck, H. (2023, 14 juli). *LISTA: Här är aktivisterna bakom aktionen på torvtäkten*. Nerikes Allehanda. Hämtad 2024-02-08 från <https://www.na.se/2023-07-14/lista-har-aktivisterna-bakom-aktionen-pa-torvtakten>

- Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A. & Sivertsson, F. (2020). Den ojämlika brottsligheten – Lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973-2017 (Rapport 2020:1). Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen <https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1426121/FULLTEXT02.pdf>
- Doyle, M., Frogner, L., Andershed, H. & Andershed, A. (2016). Feelings of safety in the presence of the police, security guards, and police volunteers. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 22(1), 19–40. doi: 10.1007/s10610-015-9282-x
- Embrace. (2024a). *Inrapporterade otrygghetsskapande händelser i systemstödet Embrace*. Hämtat 30 januari 2024.
- Embrace. (2024b). *Analys av demografisk data hämtad från Statistikmyndigheten*. Hämtad 2024-02-07.
- Farrington, D. P. & Welsh, B. C. (2002). *Effects of improved street lighting on crime: a systematic review*. London: Home Office. Hämtad från <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=4eac10d54b95616fb6d0680dda370c4876995a2d>
- Fisher, B. S. & Nasar, J. L. (1992). Fear of crime in relation to three exterior site features: Prospect, refuge, and escape. *Environment and Behavior*, 24, 35–65. doi:10.1177/0013916592241002
- Fisher, B. S. & Sloan, J. J. (2003). Unraveling the fear of victimization among college women: Is the "shadow of sexual assault hypothesis" supported? *Justice Quarterly*, 20(3), 633-659. doi:10.1080/07418820300095641
- Gill, P. m.fl. (2021). *Systematic review of mental health problems and violent extremism*. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 32, 51-78
- Gill, P., & Corner, E. (2017). *There and back again: The study of mental disorder and terrorist involvement*. *American Psychologist*, 72, 231
- Kelling, G. L., & Wilson, J. Q. (1982). Broken windows. *Atlantic monthly*, 249(3), 29–38.
- Kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete* (2023:196). Justitiedepartementet L5. Hämtad 2024-01-22 från <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2023196-om-kommuners-ansvar-for-sfs-2023-196/>
- Koskela, H. (1998). 'Gendered exclusions': Women's fear of violence and changing relations to space. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 81(2), 111–124. doi:10.1111/j.0435-3684.1999.00052.x
- Kunskapsguiden (2021, 7 juni). *Risk-och skyddsfaktorer för normbrytande beteende*. Socialstyrelsen. Hämtad 2024-01-20 från <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-och-unga-som-begar-brott/risk--och-skyddsfaktorer-for-normbrytande-beteende/>
- Lab, S. (2014). *Crime prevention: Approaches, practices, and evaluations*. London: Routledge.
- Lagrange, R. L. & Ferraro, K. F. (1989). Assessing age and gender differences in perceived risk and fear of crime. *Criminology*, 27(4), 697-719. doi:10.1111/j.1745-9125.1989.tb01051.x
- Loewen, L. J., Steel G. D. & Suedfeld, P. (1993). Perceived safety from crime in the urban environment. *Journal of Environmental Psychology*, 13(4), 323–331. doi:10.1016/S0272-4944(05)80254-3
- Nationellt centrum för kvinnofrid (2023). *Förövare av våld i nära relationer*. Hämtad 2024-03-14 från <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/forovare/>
- Pain, R. H. (1997). Social geographies of women's fear of crime. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 22(2), 231-244.
- Painter, K. (1996) The influence of street lighting improvements on crime, fear, and pedestrian street use, after dark. *Landscape and Urban Planning* 35(2): 193–201. doi:10.1016/0169-2046(96)00311-8

- Polismyndigheten. (2021) *Lägesbild över utsatta områden – regeringsuppdrag 2021*. Hämtad 2024-04-10 från [Publikationer | Polismyndigheten \(polisen.se\)](#)
- Polismyndigheten. (2022a). *Uppdrag till Polismyndigheten att förstärka bekämpningen av den illegala handeln med narkotika*. [Regeringsuppdrag narkotika 2022.pdf](#)
- Polismyndigheten. (2022b). *Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet*. Hämtad 2024-02-13 från <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/brottsforebyggande-arbete/>
- Polismyndigheten. (2023a). *Utsatta områden – polisens arbete*. Hämtad 13 februari 2024 från <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>
- Polismyndigheten. (2023b). *Lägesbild över utsatta områden – regeringsuppdrag 2023*. <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>
- Polismyndigheten. (u.å.a). Begäran om statistik Örebro kommun. Ks 409/2024.
- Polismyndigheten. (u.å.b) *Sprängningar och skjutningar – polisens arbete*. Hämtad 2024-01-30 från <http://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/sprangningar-och-skjutningar/>
- Ranstorp, M. & Ahlerup, L. (2023). *LVU-kampanjen*. Försvarshögskolan. <https://www.fhs.se/download/18.32d29dd2187bd01d5e455265/1682576119173/LVU-kampanjen.pdf>
- Regeringen 2023, Regeringens skrivelse 2023/24:67 Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet Hämtad 2024-03-27 från <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2024/02/20232467/>
- Region Örebro län (2023a, 28 november). *Liv & hälsa ung 2023*. Hämtad 2024-02-08 från <https://utveckling.regionorebrolan.se/sv/valfard-och-folkhalsa/folkhalsan-i-siffror/liv-och-halsa--ung/liv--halsa-ung-2023/>
- Region Örebro län (2023b, 14 december). *Liv & hälsa*. Hämtad 2024-02-08 från <https://utveckling.regionorebrolan.se/sv/valfard-och-folkhalsa/folkhalsan-i-siffror/liv--halsa/>
- Renström, K. & Håkansson, P. (2004). *Ljus och belysning: en handbok om ljus, seende, ljusplanering och belysningsteknik*. Stockholm: Liber.
- Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (u.å). *Normaliseringsprocessen*. Hämtad 2024-03-14 från <https://www.roks.se/har-finns-kunskap/normaliseringsprocessen>
- Sarnecki, J. (2015) *Introduktion till Kriminologi*. Lund, Studentlitteratur
- Socialstyrelse, Folkhälsomyndigheten & Sveriges Kommuner och Regioner (2020). *Begrepp inom området psykisk hälsa – version 2020*. Hämtad 2024-03-08 från https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/pm_begrepp-inom-området-psykisk-halsa.pdf
- Socialstyrelsen. (2023, 11 augusti). *Hedersrelaterat våld och förtryck*. Hämtad 2024-01-30 från <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>
- Steger, L. (2023, 21 december). *Polisen har använt flera grova brott*. Nerikes Allehanda. Hämtad 2024-01-30 från <http://na.se/2023-12-21/polisen-har-avvarjt-flera-grova-brott/>
- Svensk Handel. (2023). *Trygghetsbarometern belår 2022*. <https://www.svenskhandel.se/api/documents/rapporter/trygghetsbarometern-helar-2022.pdf>
- Svensk Handel. (2024). *Trygghetsbarometern belår 2023*. <https://www.svenskhandel.se/api/documents/svensk-handel-trygghetsbarometer-arsrapport-2023.pdf>
- Säkerhetspolisen. (2024). *Helårsbedömning sammanfattning*. <https://www.sakerhetspolisen.se/verksamheten/kontrterrorism/nationellt-centrum-for-terrorhotbedomning.html>

- Säkerhetspolisen. (u.å). *Säkerhetspolisens 2022/2023*.
https://sakerhetspolisen.se/download/18.36cda2851868025da5b2b/1677241538918/SP_Arsbok_2022_Anpassad.pdf
- Tilley, N. (2011). *Handbook of crime prevention and community safety*. London and New York: Routledge
- Tilley, N. (2012). *Crime prevention*. London and New York: Routledge
- Uddling, A. (2024, 1 april). *LISTA: Alla 134 dömda för påskupploppet i Örebro*. Nerikes Allehanda. Hämtad 2024-04-12 från <https://www.na.se/2024-04-01/lista-alla-134-domda-for-paskupploppet-i-orebro/>
- Urban Utveckling. (u.å). *Trygghet och säkerhet*. <https://urbanutveckling.se/trygghet-och-sakerhet/>
- Warr, M. (1990). Dangerous situations: Social context and fear of victimization. *Social Forces*, 68(3), 891-907. doi:10.1093/sf/68.3.891
- Wolfowicz, M., Litmanovitz, Y., Weisburd, D., & Hasisi, B. (2021). Cognitive and behavioral radicalization: A systematic review of the putative risk and protective factors. *Campbell Systematic Reviews*, 17(3), e1174
- Örebro kommun. (2021). *Brottsförebyggande och trygghetsfrämjande strategi för Örebro kommun (KS 61/2021)*.
<https://www.orebro.se/download/18.2d28357f17f25669992d2b/1646042091539/Brottsf%C3%B6rebyggande%20och%20trygghetsfr%C3%A4mjande%20strategi%20f%C3%B6r%20%C3%96rebro%20kommun.pdf>
- Örebro kommun. (2023). *Projekt – Kompass - kommunal planering för systematiskt socialt brottsförebyggande arbete*. Ks 855/2023.
- Örebro kommun. (2024a). *GVI Örebro kommun 2022–2023*. Ks 17/2024.
- Örebro kommun. (2024b). *Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution samt människohandel för sexuella ändamål*. Ks 345/2024.
- Örebro kommun. (2024c). *Lägesbild narkotika 2024*. Ks 345/2024.
- Örebro kommun. (2024d). *Trygghetsmätning 2023*. Ks 1863/2023.

Bilaga 1 - Polisens definition av utsatta område

Utsatta områden är geografiskt avgränsade platser som delas in i tre kategorier: utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden. Problembilden är påtaglig i samtliga områden, men mest allvarlig är den i särskilt utsatta områden. Nedan beskrivs vad som kännetecknar respektive kategori.

Ett utsatt område karaktäriseras av låg socioekonomisk status och kriminell påverkan på lokalsamhället. Inflytandet från kriminella aktörer yttar sig genom den sociala kontexten, snarare än en utstuderad avsikt att ta makt eller kontrollera området. Påverkan kan utgöras av direkta påtryckningar, till exempel genom hot och utpressning, eller indirekta genom offentliga våldshandlingar som riskerar att skada tredje man, narkotikahandel som bedrivs öppet eller ett utåtagerat missnöje mot samhället. Följden av detta blir att de boende i området upplever otrygghet, vilket i sin tur leder till en minskad benägenhet att anmäla brott och medverka i rättsprocessen. Läget anses allvarligt.

Ett riskområde är ett område som uppfyller samtliga kriterier för ett utsatt område, men som inte når upp till de kriterier som kännetecknar ett särskilt utsatt område, som beskrivs nedan. Läget är dock alarmerande och det finns en överhängande risk att området riskerar att bli särskilt utsatt om inte adekvata åtgärder sätts in. Ett särskilt utsatt område kännetecknas av en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. Det kan förekomma systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägare och anmälare i området. Situationen i området innebär att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag på platsen, vilket kräver anpassning av arbetssätt eller utrustning. Utvecklingen har ofta skett genom en normaliseringsprocess vilket medfört att varken polisen eller de boende reflekterar över tillståndet i området.

Ett särskilt utsatt område präglas även i viss mån av

- parallella samhällsstrukturer
- extremism, såsom systematiska kränkningar av religionsfriheten eller starkt fundamentalistiskt inflytande vilket begränsar människors fri- och rättigheter
- boende i området reser till konfliktområden för att delta i strid
- en hög koncentration av kriminella.

Läget i ett särskilt utsatt område anses vara akut. Om det finns andra utsatta områden i närheten av ett särskilt utsatt område är det en ytterligare försvårande omständighet. Med dessa förutsättningar ökar risken för samverkan mellan kriminella personer och nätverk mellan områdena.

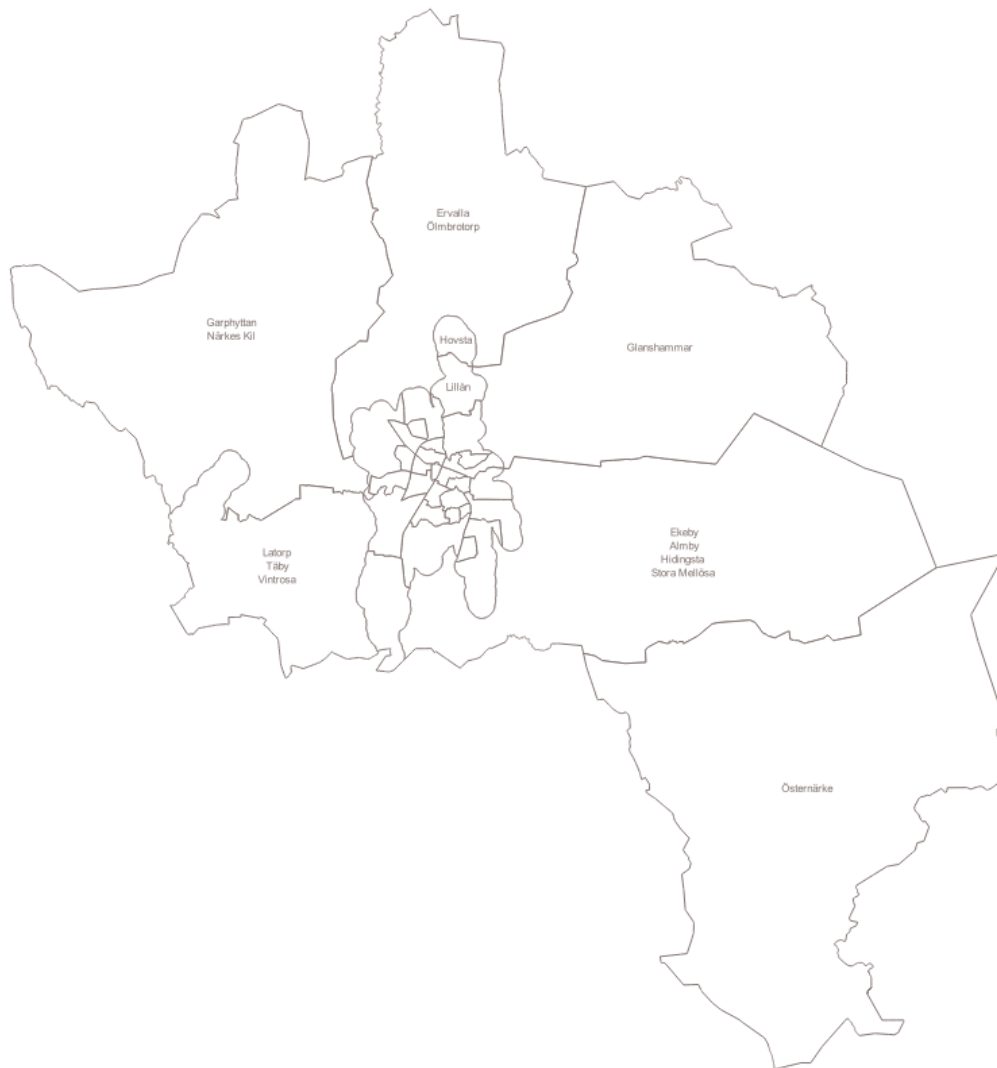
Referens: Polismyndigheten (2023). *Lägesbild över utsatta områden - regeringsuppdrag 2023*. Hämtad 13 februari 2024. [Lägesbild över utsatta områden 2023.pdf](#)

Bilaga 2 - Förteckning av inkluderade brottskategorier

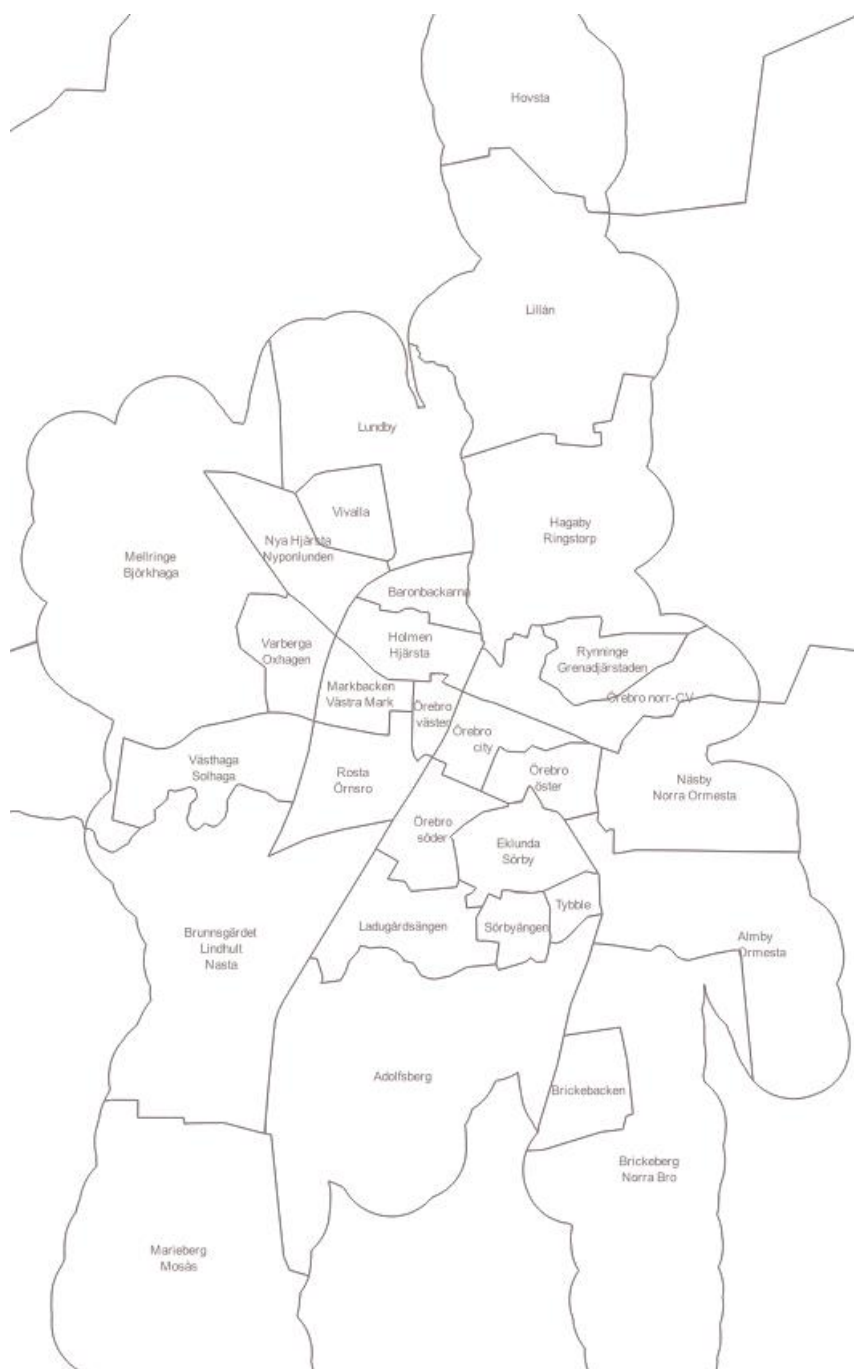
Lägesbilden och åtgärdsplanen är en analys av de brottstyper som bedömts av Örebro kommuns säkerhetsavdelning i samråd med Polismyndigheten ha en betydelse för den brottsutveckling som skett under de senaste åren. Brott som finansierar den grova brottsligheten, som påverkar den grova brottsligheten och som ökar otryggheten för invånarna i Örebro kommun. Följande brottskategorier har inkluderats i aktuell lägesbild och åtgärdsplan:

- Bedrägerier
- Bidragsbrott
- Fordonsrelaterade brott
- Misshandel ink. grov
- Narkotikabrott
- Olaga hot och ofredanden
- Rån mot privatperson
- Skadegörelsebrott
- Tillgreppsbrott mot butik/varuhus/kommersiell utställningslokal
- Tillgreppsbrott mot privatperson
- Vapenbrott ink. brott mot knivlagen
- Våld mot tjänsteperson

Bilaga 3 - Karta över RegSO områden

Figur 6. Geodata för RegSO indelning Örebro kommun. Källa: Statistikmyndigheten, SCB (2023). www.scb.se

Figur 7. Geodata för RegSO indelning Örebro kommun. Källa: Statistikmyndigheten, SCB (2023). www.scb.se